

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Första Kammaren. N:o 40.

Lördagen den 11 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 133, angående utredning, huruvida läkare må såsom straffpåföljd eller af annan orsak kunna frångå rätten att utöfva läkareverksamhet;

n:o 134, angående nedsättning i afgiften för växelprotest; samt

n:o 135, angående ordnandet af apoteksväsendet efter utgången af år 1920.

Föredrogs, men bordlades ånyo, på flere ledamöters begäran, bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkanden n:is 35 och 36.

Vid föredragning af bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 12, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bankoutskottets memorial n:o 10, med förslag till ny aflöningsstat för riksbanken och Tumba bruk, godkändes den i förstnämnda memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts sistlidne dag bordlagda utlåtande n:o 17.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Fortsattes föredragningen af första särskilda utskottets utlåtande, n:o 8, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 28 och 38 riksdagsordningen, så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

Punkten 1 jämte punkten 3 mom. a), c)—g) samt i)—p).

Herr Berg, Lars: Herr talman, mina herrar! I det förändrade läge, som det föredragna förslaget fått, synnerligast genom hans excellens statsministerns oväntade och förvånande yttrande om att icke ens Kungl. Maj:ts själf längre håller på sitt eget förslag, så väcktes hos mig behovet att, som man säger, till protokollet få rösta öppet, för att i denna öfver alla andra viktiga fråga utsäga min mening, och det var därför jag begärde ordet i går, och då jag nu fått det dagen efter, skall jag tillåta mig begagna mig däraf.

I afseende på hans excellens statsministerns yttrande tillåter jag mig icke att därom yttra någon mening i annan mån, än hvad det berör mina och mina liktänkandes yrkanden och den ökade svårighet det medför att därvid intaga ställning, i synnerhet då man som jag kommit hit för att i egenskap af Kungl. Maj:ts trognaste anhängare och tjänare yrka bifall till hans förslag, men helt hastigt finner, att jag genom samma yrkande öfverflyttats till Kungl. Maj:ts opposition. Jag skall emellertid göra mitt tilltänkta yrkande, nämligen om bifall till Kungl. Maj:ts förslag och afslag å de reservationer, som här i utlåtandet förekomma. Jag gör det af de sakliga skäl, som redan af många i går anfördes och som jag vidare skall med några ord beröra, men jag gör det äfven i det hopp, som jag hyser i likhet med en riksdagsmans yttrande för öfver 40 år sedan, vid det tillfälle då den nu gällande riksdagsordningen antogs, och som han formulerade till dåvarande excellensen och statsministern, hvilken också då hade yttrat hvad han tänkte göra, icke som nu, ifall Riksdagen antog Kungl. Maj:ts förslag, utan om Riksdagen afslog detsamma; han yttrade nämligen: »Jag hoppas, att vice värden har gjort upp räkningen utan värden. Jag, liksom svenska folket, hoppas, att det är värden, som dikterar Kungl. Maj:ts beslut för vice värden och icke tvärtom. Vi älska i Sverige att tro, att vi kunna lita på Konungens ord, och vi hoppas också och tro, att värden för att begagna samma liknelse skall sätta dessa ord lika högt, som det svenska folket gör.» Ungefär så föllo hans ord. Tiderna förändras visserligen mycket och mitt hopp är icke så synnerligen stort, men det lefver dock, att måhända de bekymmer, som här uttalats, skola föranleda Konungen att diktera ett annat beslut än det, vi hörde från statsrådsbänken.

Emellertid skall jag härifrån öfvergå till skälen för mitt yrkande. Jag har visserligen liksom flertalet i denna kammare röstat för alla de proportionella rösträttsförslag, som här framlagts

sedan år 1902, och jag har gjort det på skäl, som här äro kända och uttalade, men i synnerhet därför, att jag funnit det nyttigt och klokt af staten samt rättvist emot de stora utestängda massorna att söka genom att förläna dem valrätt och valbarhet uppfostra dem till fosterlandskärlek och ansvarskänsla i den möjligast stora omfattning, som dock icke äfventyrar statens lugna utveckling. Dessa äldre förslag rubbade ej heller grunderna för representationen; och ehuru det sista häri går längre än jag önskat, omstörtar det dock icke de bestående förhållandena, hvilket åter skulle ske, om någon af reservationerna antoges.

Det sades af en talare igår, att vi, som nu hysa betänkligheter att öppna denna kammars portar för den stora massan, icke följa rättfärdighetens kraf. Jag tror, att vi med den försiktighet vi vilja iakttaga följa rättfärdighetens kraf bättre därigenom, att vi icke öfverlämna den uteslutande makten allena åt dem, som äro minst skickade att sköta den och som oftast skulle använda den till skada för alla andra, för staten och för sig själfva. För sa vidt jag kan se, är denna vår ställning från rättfärdighetens synpunkt fullkomligt oantastlig, men i detta afseende är det som de båda sidorna i denna kammare ställa sig på så olika ståndpunkter. Det är i afseende på resultatet och faran af att antaga dessa nu föreslagna tillägg om arfvode och eventuellt nedsatt census — som ju är meningen att i sammanjämkningen antaga, efter hvad vi igår hörde — som diametralt olika meningar råda. Jag och mina meningsfränder äro nämligen förvissade om att dessa tillägg, med den af Kungl. Maj:t gillade storartade utvidgningen af rösträtten ned till de lägsta urväljarne, skola, i alla fall om en tid, kanske längre, men också kanske rätt kort, fylla båda kamrarnas bänkar med så många män af de nya urväljarnes klass och beskaffenhet, som proportionalismen gör möjligt. Dessa äro nämligen mer än dubbelt så många som de gamla. De bestå af de minst upplyste, minst intresserade och offervillige, de höra till den massa, som redan är anstucken af socialismens gift och som kanhända — och det bör en lagstiftare förutsätta möjligheten af — blir det allt mer och mer. Det är, om den s. k. Tällbergska linjen antas, möjligt att redan från början och alldeles säkert inom en kort tid skicka in rena arbetare äfven i denna kammare, om vi få arfvode. Det är också gifvet och bestyrkes af erfarenheten, att alla väljargrupper i regel skola välja sina egna män, och om dessa i framtiden eller snart blifva socialistiskt sinnade, d. v. s. sådana som sätta samhällets, fäderneslandets, religionens och äganderättens upphäfvande på sin fana, torde ingen kunna förneka, att icke fara är å färde. »Nej», sades här igår, »det är ingen fara. Här i Första Kammaren kommer en sådan bestämmelse endast att verka därhän, att det blir jordbrukarne, de små jordbrukarne, som komma att ersätta oss, och detta är ju ett ytterst betryggande element och lika godt som det vi representera.» Olyckligtvis är det ingen sannolikhet för att så skall ske. Hafva herrarne iakttagit något exempel på att arbetarne i de kretsar, där de äro talrika och

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om uteträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

öfvermåktiga, valt en hemmansägare till riksdagsman? Nej, deras ställning och uppfattning är icke sådan, de stå snarare i mera ovänligt förhållande till dessa samhällslager än till vårt. Det är således, tror jag, befogadt, att då man fattar beslut om en representationsreform på den allmänna räksträttens grund, man har blicken öppen för de stora faror för massvälde, som hota, och söker begränsa dem. Det skulle emellertid glädja mig, om jag hade orätt. Ty jag sätter högt denna samhällsklass af jordägare, och jag känner den i botten, allt från min barndom, men jag kan icke förlita mig på att den skall komma att hit inväljas i nämnvärdt antal. Hvad jag nyss antydde om massväldet kommer med all sannolikhet att efter någon tid gifva sig till känna, sedan arbetarne växt in i systemet, och detta är så mycket farligare för vårt folk än för andra, som vår lagstiftning angående beskattningsrätten är så »frisinnad», att vi icke hafva någon jämlike att uppsätta mot massans representation, som är fullständigt suverän och lagligen berättigad att, om den skulle vilja, begagna de gemensamma omröstningarna, den s. k. »skatteskrufven», till utpressning af industrien och rörelsen och till expropriation af egendomen.

Det har här icke framhållits den erfarenhet, som historien kan skänka oss till vägledning i ett fall som detta. Vi hafva stått emot hvarandra och upprepat våra motsatta åsikter utan att kunna bevisa dem och framtidens händelser. Men dessa faror, som åtfölja den allmänna rösträtten, äro icke foster af någon sjuklig fantasi, utan de bevisas af historiens vittnesbörd, upprepadt i alla tider och alla länder, att den allmänna rösträttens verkningar, såsom ostracism, plebiscit, enkammarsystem m. m., blifva skadliga, ofta förhärjande, såvida icke den omgärdas af mäktiga, jämnstarka krafter eller om icke representationens befogenhet blifver väsentligen begränsad. Det kan därför vara skäl i att, då icke någon här åberopat dessa exempel, erinra om några af dem både från gamla och nya historien.

Redan i gamla världens republiker, redan i det romerska världsväldet infördes genom den röstberättigade menighetens beslut småningom förfallet och slutligen despotismen, som ledde till rikets undergång och till den röstande menighetens eget stora fördärf. Jag påminner likaså om det revolutionära Frankrikes skräck- och blodsvälde, som lyftes i högsätet just af den allmänna rösträtten och efterföljdes, också på grund af den allmänna rösträtten, af Napoleon I:s tyranni likasom 50 år senare af dennes brorsons, Napoleon III:s, envælde. Men äfven om vi se oss omkring i nyare tider, återfinna vi den allmänna rösträttens demoraliserande och farliga verkningar icke blott i Frankrike och Amerika, där korruptionen är så stor, att det är en vanlig och alldaglig företeelse att köpa representationens bifall till nya och förändrade lagar och att köpa rättvisan och lagskipningen likaså. Äfven i de mindre staterna äro förhållandena — där icke skrankor finnas, vare sig man grundar dem på proportionella val, stark konungamakt eller på begränsning af verksamhetsområdena — dock afskräckande i högsta

grad. Det synes mig därför, att man icke bör hysa någon tvekan, hvar Första Kammarens väg bör gå i detta ärende. Den siste ärade talaren före mig igår, herr Tamm, sade: »huru kunna ni hafva mod att fatta ett sådant beslut som att afslå ett erbjudande som detta, som icke någonsin kommer att upprepas, utan som säkert kommer att efterföljas af sämre och allt vådligare anbud; jag har icke mod att göra detta.» Jag är öfvertygad om att mina meningsfränder icke hafva större mod än han, det beror blott på att vi hafva en annan syn på tingen. För mig faller det sig så enkelt och naturligt, därför att i detta läge bjuder grundlagen påtagligen, huru Första Kammaren skall handla, och ehuru jag därvidlag kommer att beröra ett ämne, som också igår af ett par talare berördes, skall jag dock härifrån hämta skäl för mitt påstående.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Grundlagen och dess författare förklara, att Första Kammaren skall söka förekomma och förhindra obetänkta och förhastade beslut. Den skall också söka värna det beständes rätt, hvilket icke är något särskildt konservativt bud, såsom en ärad talare på stockholmsbanken yttrade, utan brukas af lagstiftaren omskiftande med hvad han sade att det gällde, nämligen att icke statens lugna utveckling skall äfventyras. Om man vidare öfersätter och citerar grundlagsförfattarens ord, så betyder detta i ett läge som nu, att Första Kammaren icke skall vika för en växlande tillfällig folkopinion, utan att den skall gifva nationen tillfälle och tid att väl utreda och öfverväga, innan den fattar sitt beslut i en lifsfråga. Något förslag mera omstörtande, obetäckt och diametralt motsatt de gällande grunderna för författningen än den Tällbergska motionen, tror jag icke väckts, sedan nu gällande representationsskick infördes. Den är dessutom synbarligen helt hastigt väckt. Detta framgår endast däraf att den saknar all utredning. Ehuru det blifvit ett verkligt sprängförslag, synes det vara helt hastigt framkastadt nästan som till öfverrumpling, och det blef också från början ansedt såsom utan annat egentligt värde än som lockbete för egenyttnan. Det har först fått sin betydelse genom regeringens tillslutning. Alltså synes grundlagens bud om Första Kammarens plikt i denna fråga vara att bereda uppskof åt folket till nödig utredning och pröfning. Jag tvekar således icke, och jag anser, att den oro och den förskräckelse, som lagts i dagen vid försöken att genom spekulation komma till visshet om hvad konsekvensen skulle blifva, och den vankelmodiga äflan att taga det första som bjudes, emedan det eljest framdeles skulle blifva sämre och sämre, denna oro behöfver icke den känna, som handlar utan egoistiskt syfte, utan människofruktan och utan sträfvan efter människors pris och därmed efter sitt bästa samvete gör sin plikt mot fäderneslandet. Han kan alldeles lugnt och obekymradt lämna utgången åt den, som styrer folkens öden. Huru skulle vårt folks tillstånd hafva blifvit och i denna stund vara, om våra fäder vid mottagandet af fördärliga fredsvillkor, vanärande kapitulationsanbud, skulle satt sig ner och spekulerat: det här är det bästa vi kunna få; taga vi

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

icke detta, kan det bli sju gånger värre. Men huru gjorde våra fäder? De sågo icke till lif och gods, utan till fäderneslandets väl, och sedan de fått plikten klar, dagtingade de icke, utan gingo rätt på och beredde sig därigenom en sådan ställning, att det blef de, som dikterade fredsvillkoren. Jag tror, att vi kunna vara lugna i detta fall. Jag tror, att vi kunna få ett representationsförslag, som är bättre än det nu påklutade, och förvisso fullt utredt i afseende på de i sista ögonblicket förändrade tilläggen. Visserligen äro utsikterna nu förmörkade genom den splittning, som här visats, genom bevisen på eftergifvenhet för sådana profeter som nämnda motionärer. Man säger, att de äro välgörare, de komma med de bästa gåfvor och den bästa lösning för fäderneslandet, vi böra taga emot dem med palmer och hosiannarop. Man har härmed försvårat en uppgörelse nu som så många gånger förut i denna kammare; jag tänker på norska frågan, där kammarens flertals öfvertygelse och fosterländska sträfvanden ofta blefvo öfverkursade. Jag tycker, att nu, då det gäller en lika viktig fråga, man borde kunna enas om beslutet, då grundlagen tycks vara så klar, såvidt jag förstår. Göra vi det, och taga vi in den ställningen, är den oangriplig, och både historien och fäderneslandet skola en gång erkänna, att om vi falla eller om vi segra, göra vi det i alla fall därför, att vi åtlydt fäderneslandets lagar. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Hedenlund: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag måste bekänna att, när det första rösträttsförslaget, byggdt på proportionalistisk grundval, framlades, jag icke var någon entusiastisk beundrare af detsamma. Detta berodde hufvudsakligen därpå, dels att jag fann de föreslagna valkretsarna för stora för vårt glest befolkade land, dels att det föreföll mig som om själfva valtekniken betydligt skulle kunna förbättras. Samtidigt var det mig emellertid omöjligt att underskatta eller blunda för majoritetsvalens stora brister och faror; och vid de jämförelser mellan de båda valsätten, som jag ständigt sökte göra, blef jag alltmera öfvertygad om att den proportionalistiska valmetoden i hvarje fall hvilade på rättvisans fasta grund och att den skänkte garantier såväl mot majoritetsförtryck som mot de tvära omkastningar — dessa må nu vara åt höger eller vänster — hvarmed en tillfällig folkopinion annars lätt kan öfverraska, omkastningar, hvilka kunna medföra de mest ödesdigra följder för ett lands såväl politik som ekonomi.

Sist, men icke minst lärde jag mig inse, att den proportionalistiska valmetoden låter alla intressen, politiska lika väl som kulturella, sociala icke mindre än ekonomiska, göra sig hörda, om också en del af dem endast genom minoriteter. Då jag hyste denna uppfattning, var det själfallet, att jag skulle hälsa regeringens rösträttsförslag af i år med stor glädje, enär detta rösträttsförslag icke allenast tillgodosåg de intressen, på hvilkas häfande jag sätter så högt värde, utan äfven genom sina väl afvägda valkretsar och sin lättfattliga valteknik häfde mina äldsta betänkligheter.

Ehuru jag visserligen fann regeringsförslaget nog så långt gående, ville jag af hjärtat acceptera detsamma och skänka detsamma min röst.

Nu säger man emellertid: detta är icke nog, utan af hänsyn till Andra Kammaren skall man taga det ena af de Tällbergiska villkoren, och detta är endast första steget. Bakom detta skymtar det andra villkoret, och det gäller att taga äfven ett andra steg, huru långt eller hvarthän, vet jag icke. Så stark är min tillit till sundheten hos vårt svenska folk och så varm min önskan, att detta folk måtte komma i åtnjutande af den allmänna rösträtten, att jag skulle hafva varit beredd att taga en del af de Tällbergiska villkoren, *om jag vetat att detta varit nog*. Men å andra sidan är jag så förvissad om nödvändigheten af tillvaron af en reglerande Första Kammare och om nödvändigheten att denna kammars traditioner bevaras, att jag icke kan vara med om att göra den till en skenkammare, eller att på omvägar införa ett enkamarsystem, och jag hvarken kan eller vill taga ett steg utöfver utskottets förslag, med mindre jag vet, att jag sätter foten på fast mark. Jag underskattar ingalunda betydelsen af att denna rösträttsfråga löses redan i år, men jag kan icke vara med om att lösa den till hvarje pris, och jag kan icke tro, att en lösning i ledans, trötthetens eller missmodets tecken kan lända vårt land till lycka.

Herr Tamm slutade sitt vackra anförande af gårdagen därmed, att han sade sig icke vilja vara med om att dela det tunga ansvar, som skulle drabba Första Kammaren, i händelse frågan fölle i år. Jag kan förstå detta uttalande, om man är beredd att taga de Tällbergiska villkoren; men då jag icke är beredd att taga dem, åtminstone icke i deras helhet, anser jag mig bäst stå till svars såväl inför mitt land och denna kammare som mig själf, om jag följer min öfvertygelse — det rättesnöre hvarpå hans excellens herr statsministern i går själf hänvisade. Och min öfvertygelse bjuder mig, herr grefve och talman, att så som frågan nu ligger, yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Friherre Palmstierna: Denna för hela landet så viktiga fråga har redan blifvit så starkt belyst från alla sidor, att jag skall söka fatta mig så kort som möjligt och endast accentuera min ställning till densamma. Det gäller ju härvidlag nu faktiskt, om man skall taga Kungl. Maj:ts af utskottet icke så litet försämrade förslag, eller om man skall taga det med ett af de s. k. Tällbergiska villkoren, eller med båda. Då regeringen ställt sig rätt långt till vänster om det program, på hvilket man kan säga att den bildats, i det att densamma nämligen utsträckt icke blott valen till landstingen, utan, hvad som är än viktigare, demokratiseringen af de kommunala rösträttsförhållandena, och då Första Kammaren varit villig att följa regeringen därtinnan — en villighet som den sannolikt icke skulle visat en annan regering — hade man naturligtvis väntat, att regeringen

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

också skulle stå på den ståndpunkt den intagit. Hans excellens herr statsministern framhöll i går afton, att regeringens nuvarande ställning icke innebar någon ny position, utan att hvad regeringen nu arbetade för just var Kungl. Maj:ts förslag endast med ett tillägg. Ja, men med ett tillägg, som enligt min uppfattning och mångas med mig kommer att förändra hela saken — ett tillägg som i och för sig innebär en författningsrevision.

Friherre De Geer har redan, liksom så många andra, framhållit, hurusom dessa båda tvillingbröder till villkor äsyfta ett enkammar-system, så att jag icke vill närmare gå in på den saken. Men det är detta skridande från den ena positionen till den andra, som gör att man icke vet hvar det finns någon fast punkt, den fasta punkt nämligen, kring hvilken de samhällsbevarande elementen kunna kristallisera sig och hålla tillsamman. Detta står i stil med det förhållande, att man i stort sedt kan säga, att det icke finns många land i Europa, där aktningen för staten, för lagen är så liten som i Sverige. För att nu bara taga ett exempel, kan svenska staten beskydda en enda s. k. strejkbrytare? Hvad är då en s. k. strejkbrytare? Jo, det är en fri man som vill ha frihet att arbeta i ett land, hvilket man trodde vara fritt. Men har staten i ett enda fall skyddat en sådan strejkbrytare? När de icke ha ryggen fri, när de icke åtnjuta skydd af svenska staten, är det sannerligen ej att undra på att de gå till dem som makten hafva. Man kan säga, att denna fråga icke hör hit. Jo, förlåt mig, säkert är, att detta hänger ihop med att allt flyter: det finns ingen fast punkt att hålla sig till.

Hvad själfva rösträtsfrågan nu beträffar, vill man göra gällande att den lätt nog kan lösas, endast Första Kammaren gör uppoffringar. Ja, frågan är, huru många uppoffringar Kammaren skall göra. Vi veta väl, att det för många af oss är förenadt med icke så små uppoffringar, utan rätt kännbara sådana, att vara här i Kammaren. Hvarför underkasta vi oss då dessa uppoffringar? Jo, därför att vi anse plikten mot fäderneslandet fordra det. — Yttermera har det, tror jag, för de flesta ledamöter af Kammaren ineburit en uppoffring att följa Kungl. Maj:t på den föreslagna vägen med den kommunala rösträtt, som nu framlagts, och än vidare att följa utskottet. Men icke heller detta är nog! Det fordras ytterligare uppoffringar. Hvarför det då? Jo, därför att Andra Kammaren framställt villkor, oeftergifliga villkor. Då kan man fråga, hvad gör Andra Kammaren för uppoffringar? Nej, därom är icke fråga nu: villkoren äro deras, och uppoffringarna äro våra; detta kallas tillmötesgående! Eljest brukar man väl med tillmötesgående mena, att man går hvarandra till mötes från båda hållen.

Hvarför skola vi då taga dessa Tällbergiska villkor, vare sig det nu blir ett eller båda? Jo, därför att landtmännen, framhålles det, skulle hafva tillfälle komma in i Första Kammaren. Hvad landtmännen beträffar, är jag säker på att vi kunna vara stolta öfver dem i politiskt hänseende, dessa landtmän som i nära 300

är haft politisk uppfostran, hvilka genom kommunal själfständighet och själfstyrelse öfvat sig att behandla allmänna värf inom kommunerna, inom landstingen och sedan inom Riksdagen, i utskotten, ja, i Konungens råd. Öfverallt hafva de fullgjort detta så, att man kan vara stolt däröfver. Det kan icke komma i fråga i några andra länder än i Skandinavien, och jag tror, att vi däri ligga betydligt öfver våra grannar. Vi hafva äfven ibland oss såsom kamrater flera af dessa hemmansägare, som genom arbetsamhet och sparsamhet gått öfver tröskeln till Första Kammaren, och vi hafva sett dem här med glädje. En annan sak är emellertid, om det skulle vara för landet nyttigt att dessa landtmän bildade majoritet i Kammaren. Fråga är om dessa landtmän, som då skulle bilda Första Kammaren, kunde tillsammans med en radikal Andra Kammare svara för landets framtid. För min del får jag säga, att jag icke tror detta.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Man säger, att Första Kammaren måste ändras. Jag vågar påstå, att Första Kammaren hittills ganska väl försvarat sin plats, och jag är äfven säker på att den fortfarande kommer att göra det. Jag ber att härvidlag få betona en sak, som hittills kanske icke framhållits nog mycket, och det är Första Kammarens del i utskottsarbetet. Ledamöter från både Första och Andra Kammaren hafva flitigt deltagit i utskottsarbetena. Utskotten hafva i vår Riksdag ofantligt stort inflytande: efter utskottens utlåtanden votera kamrarna rätt mycket. Jag vågar nu påstå, att Första Kammarens ledamöter i afseende på arbetsamhet, intelligens och kunskaper icke stått sina kamrater från Andra Kammaren efter i utskotten, utan att de väl fullgjort sin del.

Denna Första Kammare, säger man, behöfver ändras. Ja, det är mycket möjligt, men jag vågar påstå att enligt utskottets förslag blir det redan en högst betydlig ändring i demokratisk riktning af Första Kammaren, en ändring så stor, att jag tror den tills vidare kan vara fullt tillräcklig. Det förefaller mig äfven som om det kan komma tider — vi hafva ju snart haft 100-årig fred — då det i Riksdagen behöfs män, som kunna se ut öfver socknegränsen, män, som genom bildning och omfattande blick kunna se ut öfver landets såväl sociala som politiska förhållanden. Då behöfs det folk i Första Kammaren, som äga denna bildning och förmåga.

Således, herr grefve och talman, kan jag icke komma längre än till att rösta för utskottets förslag, såväl nu som också sedermera. När jag har angifvit denna min ställning, torde jag äfven, då jag därvidlag personligen icke är berörd, få yttra några ord om den taktik, som förordats af vissa talare. För min del får jag säga, att jag förstår mig icke på taktik i politiken: en af parterna blir alltid lurad därvidlag — och hvilken det är, som nu kommer att bli lurad, det kan man räkna ut på förhand! Det framhålles emellertid, att man skall göra beräkning öfver Andra Kammarens majoritet, och därefter skall man räkna ut hur man bör rösta i Första Kammaren. Detta förstår jag icke. Icke skall man väl anställa beräkningar öfver omröstningens resultat i den ena

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

kammaren för att därefter rätta sig, när man röstar i den andra kammaren. Man skall rösta i Första Kammaren, såsom man i alla händelser anser sig böra rösta, och därefter i Andra Kammaren som man anser sig böra rösta, d. v. s. enligt hvad man anser vara för landet nyttigt och fördelaktigt. Jag förstår icke den taktik som föreskrifver, att den, som vill hafva endast ett af de Tällbergiska villkoren och icke båda, nu skall rösta på ett af dem — för att om måndag få det andra! Jag kan icke förstå, att det finns någon annan taktik för honom än att nu rösta för utskottets förslag; men som sagdt det har jag icke med att göra.

Man har många gånger talat om uppoffringar. För min del har jag flerfaldiga gånger varit med om att förorda och rösta för olika förslag i rösträttsväg som framlagts, äfven om jag icke ansett dem vara fullt lämpliga. De hittills framlagda förslagen hafva icke varit efter min smak, men jag har tänkt som så, att värre kan det bli; det är därför så godt att ta dem. Undan för undan har man på detta sätt fått göra uppoffringar. Men det finns en gräns för att göra uppoffringar. Jag anser för min del, att man icke har rättighet att uppoffra sig så långt, att man röstar för det man är öfvertygad om är för landet skadligt. Och efter min tanke är ett en-kammersystem, vare sig öppet eller på här föreslaget sätt maskeradt, för landet bestämdt skadligt. Detta gör att jag efter mitt samvete icke kan rösta för någonting sådant.

Då påpekar man: ja, men i så fall har ni ansvaret för hvad som kommer sedan! Jag har ansvaret för hvad jag röstar nu, och jag röstar icke för hvad jag anser vara för landet skadligt. Hvad som kommer sedan står icke i min hand.

Herr Fahlén: Då rösträttsfrågan i fjol var under behandling i denna kammare, tillkännagaf jag min anslutning till det anförande, som då hölls af herr Hugo Tamm. Genom detta instämmande uttalade jag dels min öfvertygelse om det proportionella valsystemets obetingade företräden framför majoritetsval, dels min åsikt, att denna kammare icke borde försöka att påtvinga svenska folket ett valsätt, som det icke ville veta af.

Men då jag icke kunde erkänna, att Sveriges folk genom de sist hållna valen gjort ett definitivt uttalande i frågan: proportionella val eller majoritetsval, så drog jag icke i betänkande att gifva min röst åt konstitutionsutskottets förslag med den af utskottets ordförande afgifna reservationen.

I dag stå vi ånyo inför denna vår viktigaste politiska fråga. Mycket har inträffat, sedan ett år tillbaka — och det svenska folket, hvars ansvariga ombud vi alla äro, står i dessa dagar ånyo med ökad intresse, ökad spänning förbidande efter det förlösande ordet i denna fråga, hvilken dag efter dag lagt sig med allt större och större tyngd öfver icke blott nationen i dess helhet utan äfven snart sagdt hvarje enskild, för våra allmänna angelägenheter intresserad medborgare.

Det uppdrag, som det åligger oss att i dag fullgöra, är alltså i alldeles utomordentlig grad ansvarsfullt, och det är i känslan af detta stora hela och odelade ansvar, som hvilar på mig, jag ansett mig böra begära ordet för att tydligt angifva min ståndpunkt i frågan och huru jag ämnar låta min röst falla.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Jag sade, att mycket inträffat sedan frågan sist förevar till behandling af Riksdagen. Härom behöver jag icke vidare orda, så mycket mindre som därom utförligt talats under gårdagens debatt. Alla hafva vi med den största uppmärksamhet följt utvecklingens oväntadt snabba gång, och knappt någon torde finnas i denna kammare, som icke häpnade den gång, då han först fick se hela innehållet af Kungl. Maj:ts proposition i frågan. Den gick i flera hänseenden alltför långt in på författningsrevisionens rätt vanskliga bana, tyckte man. Och säkerligen funnos många, som ansågo något *utöfver* innehållet i det kungliga förslaget icke allenast omöjligt att acceptera utan helt och hållet otänkbart. Och dock — huru fort gick icke utvecklingen vidare! Jag behöfver icke erinra om de på hvarandra snabbt följande motionerna i bägge kamrarna eller om de utvidgningar i demokratisk riktning, som af utskottet föreslagits uti det kungliga förslaget. Och därest icke utskottets förslag kommit den dag det kom, hvem vet huruvida icke nya öfverraskningar af samma art kunnat yppa sig?

För mig, som allvarligt önskar en snar lösning och en *bestående* lösning af rösträttsfrågan på grundval af proportionella val, har frågan med det läge den under sista och näst förutgående år fått förlorat mycket af sin reela innebörd. Äfven om den form hon genom den kungliga propositionen nu erhållit i vissa delar är för mig mindre tilltalande, så ser jag icke någon utväg att därmed komma till rätta, ty någon väg tillbaka finnes icke. Och för den, som icke önskar att frågan skall gå vidare utför på det sluttande plan, på hvilket hon befinner sig, och där hon fortare, än vi någonsin kunna ana, skall glida in på den socialistiska författningsrevisionens plan med enkammarssystem o. s. v., måste det vara uppenbart, att här gäller det i främsta rummet att frågan löses och — jag ville nästan säga — först i det andra *huru* hon löses.

En talare yttrade i går, om jag rätt förstod honom, att han vid sitt beslut i denna fråga icke kunde låta sig bestämmas af de möjliga eventualiteter, som framtiden kunde komma att medföra, men som i allt icke kunde af någon säkert beräknas, utan att han därvid låte sig påverkas allenast af nu förefintliga förhållanden, hvilka han kunde öfverblicka och bedöma.

Med mig är förhållandet motsatt. Det är just beräkningarna om hvad som kommer att ske både i en närmare och fjärrare framtid, som bestämma min röst.

Det kan ju vara möjligt, att jag misstager mig — detta blir mitt ansvar. Men då jag i äfven mina ringare personliga angelägenheter i allmänhet räknar med hvad morgondagen till äfventyrs kan medföra, då synes det mig som om jag skulle handla illa,

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

om jag vid fullgörandet af mitt ansvarsfulla riksdagsmannaupdrag lämnar denna faktor ur räkningen.

Men skall kammarens blifvande beslut bero af sådana olika meningar, då måste jag beklaga och med känsla af beklämning betrakta en dylik situation.

Men jag har sagt, att jag i mitt beslut är beroende af hvad det svenska folkets flertal i denna fråga vill och tänker.

Lyckligtvis behöfver jag icke härvidlag stå tveksam, såsom måhända kunde vara förhållandet förlidet år. Jag har nämligen den bestämda uppfattningen, att det ojämförligt största flertalet i vårt land numera önskar, ja åtrår en lösning af frågan på de grundvalar, hvilka erbjudas i kungliga propositionen med de jämkningar, som till äfventyrs kunna anses erforderliga, dels på det att reformen må kunna verka som afsedt varit, dels ock för att ett enande af divergerande meningar må kunna ega rum.

Frågan blir då, hvilket förslag som kan tänkas erbjuda sådana möjligheter.

Jag har funnit, att den mening, som framburits af hrr Olof Jonsson m. fl. i deras reservation till utskottets betänkande, uppbäres af klara och tydliga saksäl, som jag har svårt att komma ifrån. Det synes mig alldeles obestriddigt, att då man vill utvidga behörigheten att deltaga i val till den Första kammaren, det som en gifven konsekvens däraf måste följa, att kretsen, inom hvilken de valbare skola stå att finna, bör vidgas. Om så icke sker, måste man ju befara, att den vidgade rätten att välja utan rätt att inrikta valet på andra än den större förmögenhetens representanter, skall förekomma de nya valmännen såsom ett gifvande med den ena och tagande med den andra handen. Förslaget om arfvode synes mig på ett fullt logiskt sätt lösa denna ensidighet i utskottets förslag. Skall i vår riksdagsordning fastslås som valbarhetsvillkor 4,000 kr. inkomst, så kan det icke vara rätt, att detta sker med klar och medveten uppfattning om att dessa fyratusen praktiskt icke betyda 4,000 utan 6,000 eller 7,000 eller 8,000. Ett sådant lagstiftande tror jag icke är klokt, och fråga är om det ens är rätt.

I hvad mån det nu föreliggande förslaget med det af denna kammares reservanter förordade tillägg skall komma att verka omgestaltande på vår representation, är för visso svårt att förutsäga.

Att en omgestaltning kommer att blifva följden, och en ganska vidtgående, det är väl ställdt utom allt tvifvel, men en omgestaltning har ju i allt fall åsyftats. Men den gamla statsmannatanken om två kamrar, som representerade svenska folket, men med olika politisk läggning och karaktär, skall fortfarande och efter en förändring sådan jag vill föreslå blifva förverkligad i det svenska statslifvet — därom är jag fullt och fast öfvertygad.

Jag tror att representanter för våra högsta intressen, för jordbruket, handeln, näringarna och industrien, skola mötas med den högre bildningens målsmän, och jag är viss om att fosterlandets väl, oberoende af dagens tillfälliga stämningar, äfven i den nya

kammaren skall förmå att ena skilda meningar, att samla olika grupper till fast värn för lag och rätt.

Med sådan öfvertygelse behöfver jag ju icke frukta den nya dag, som vi hafva att vänta, ty mitt hopp är, att den dagen skall båda lycka för fosterlandet ej blott i sin morgongryning utan ock i sin afton.

Det är därför med gladt mod och med fullkomlig känsla af mitt stora ansvar som jag i dag kommer att skänka min röst åt utskottets förslag med de tillägg, som innefattas i den af herrar Olof Jonsson m. fl. afgifna reservationen, till hvilken jag alltså, herr talman, yrkar bifall.

Herr Anderson, Albert: Med anslutning till hvad den näst föregående talaren yttrat får jag anföra, att den fråga, som nu föreligger till behandling, är för vårt land af oerhördt stor betydelse. Och jag önskar därför att få mitt votum i densamma antecknad till kammarens protokoll.

Under den långa och sakrika diskussion, som ägt rum, hafva uttömmande skäl från olika synpunkter förebragts. Jag vill därför endast framhålla, hvilket ock för hvar och en är känt, att sedan rösträttsfrågan under flera föregående riksdagar varit före, utan att något resultat kunnat vinnas, särskildt under sista året en liflig, ja, stundom hänsynslös agitation i denna fråga bedrifvits i de allra flesta trakter af vårt land.

Jag har för mig framställt den frågan, huru förhållandena med särskild hänsyn till Första Kammaren skulle ställa sig, om rösträttsfrågan äfven vid denna riksdag faller. Om så sker, ser jag framtiden an med djup misströstan. Agitationen kommer då med säkerhet att vända sig mot Första Kammaren, och hvilken omfattning fordringarna skulle få mot densamma kan ju icke närmare angifvas, men säkerligen skulle de gå mycket längre än nu, och huru starkt än motståndet organiserades, finge detsamma omsider vika. Då komme Första Kammarens grundlagsstadgade rättigheter att undergå vida större ändringar i demokratisk riktning än nu är i fråga. För att i hvad på mig beror förebygga detta och för att bidraga till att vid denna riksdag ett grundlagsförslag i rösträttsfrågan blir hvilande och dymedelst bereda fred i landet, kommer jag att gifva min röst åt herr Jonssons m. fl. reservation.

Herr Enhörning.: Herr talman! Under de tre föregående riksdagarna har jag icke deltagit i debatten om rösträttsfrågan. Jag har därför så mycket större skäl att nu göra det. Rösträttsfrågan har kommit i det skedet, att det är en bjudande nödvändighet, att hvar och en drager sitt strå till stacken för att klara upp situationen. Landet, jag menar det svenska folket, fordrar nu ett slut på de årlånga rösträttsstriderna och en lösning af denna brännande och sönderslitande fråga. Den opinion för den kungliga propositionen och den Tällbergska motionen, som nu gör sig gäl-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträck-
ning af den
politiska röst-
rätten m. m.

(Forts.)

lande öfverallt i landet, är så stark och målmedveten, att jag icke tvekar att säga, att det skulle blifva en stor olycka för vårt land, om vi icke kunna rycka upp oss ur den försumpning, hvori vi kommit genom rösträttsfrågans fall anno 1902. Till och med en del herrar socialister yrkar nu på den stora frågans lösning på grundvalen af utskottets och de Tällbergiska linjerna. Detta är ju betecknande nog. Äfven de önska att få denna sönderlitande fråga afskrifven. Den hydra, som marterat vårt folk så länge, måste nu fullständigt dödas, ty eljes växer den med sina många hufvuden oss öfver hufvudet. Hvilken lösning skall i så fall rösträttsfrågan få? Den frågan skall jag icke heller besvara. Jag lämnar det åt herrarna själfva att afgöra i likhet med den ärade representanten i går på södermanlandsbänken.

De stora vådor, som vår nuvarande riksdagsordning af många ansågs skola bringa öfver land och folk, hafva ingalunda gått i fullbordan, utan vårt land har väl aldrig hittills gått så framåt på alla områden som på den korta tid, som förflutit sedan representationsförändringen antogs. Med den större bildning, som nu i allmänhet de breda lagren besitta, anser jag risken, om man öfver hufvud taget får tala om en sådan, icke vara så stor eller i alla fall vida mindre, än då striden förra gången utkämpades. Då var den stark och het, och det behöfver den nu ej blifva, ty vi kunna nu bättre än förra gången öfverväga följderna. Men är det väl troligt, att vi kunna göra det, om vi icke nu besluta oss för att taga ut steget och mottaga handen, som räcker från medkammaren. Jag tror det icke. Den lösning af rösträttsfrågan, som jag här talar för, är visserligen mycket djupgående såväl i kommunalt som politiskt hänseende, men den måste anses — och är det också — fullt berättigad. Den skall icke medföra några samhällsomstörtningar, om den gifves folket i förtroendets tecken, men skall folket först senare genom nya strider uppnå detta mål, då inträder för visso för vårt land en mycket stor fara, som det icke är möjligt att nu öfverskåda. I förra fallet, därom är jag öfvertygad, skall det veta att väl vårda och ansa den dyrbara och så länge eftersträfvade och till så många förhoppningar knutna allmänna rösträtten. Då skall det också inses, att ett folk icke kan blifva lyckligt, om icke alla mera betydande åskådningar, och icke allenast majoritetens, få göra sin röst gällande i riksförsamlingen. Därigenom skola split och stridigheter undvikas, och landet gå en utveckling till mötes, som ingalunda försämras af att den är byggd på demokratisk grundval. Vi skola då bättre inse, att »alla behöfva hvarandras hjälp», och då skall det för visso icke blifva svårt att förvalta det arf, som vi fått af våra fäder, »som våra bördor bar långt före våra dar».

En talare på blekingebänken sade i går, att Första Kammaren, så vald som af utskottet angifves plus herr Olof Jonssons m. fl. reservation, kommer endast att blifva ett eko af Andra Kammaren, men denna uppfattning kan väl icke vara riktig. Hvilka som än komma att få plats i Första Kammaren efter den nya repre-

sentationsreformen, ett är dock säkert, att gentemot den Andra Kammaren komma de att få en så konservativ läggning, att kammaren ingalunda skall förlora sin grundlagsenliga karaktär. Denna kammare har varit tillräckligt konservativ för att icke lämna varaktigt arf därpå åt en ny kammare, vald på sätt som här afses. »Den lugna, konserverande och återhållande kraft, som konstitutionen gifvit kammaren», kommer kammaren helt säkert, trots vice talmannens farhågor, under nya former icke att sakna.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Man har mycket klandrat hans excellens statsministern, för att han icke allenast yrkat bifall till utskottets förslag, utan äfven till det af herr Olof Jonsson m. fl. reservationsvis framställda yrkandet. Intet kan vara mera obefogadt. Regeringen har med öppen blick insett tidens kraf och de svåra följder, som helt säkert icke skola utebli, om den icke tillmötesgår den strömning, som nu med sådan kraft gör sig gällande landet rundt. Om regeringen har visat sig vara herre öfver den motsträfvighet, som så många andra icke kunnat öfvervinna, därför bör den sannerligen icke klandras, utan hembär jag den min erkänsla för den stora möjlighet till lösning af frågan i år, som den genom ett sådant steg framkallat. Löses icke rösträttsfrågan, skall en tung och besvärande dimma lägga sig öfver land och folk. Huru svårt skall det icke blifva att skingra den, och hvilka stora offer få vi icke sedan göra för att genombryta densamma! Om däremot i dag den glada förhoppning får utgå öfver stad och land, att det finnes utsikt att få frågan löst vid denna riksdag, skall det för visso verka som det härligaste majregn, som icke allenast fruktbargör jorden, utan ock väcker känslor af lifskraft och lifslust till lif hos vårt folk. Därigenom skola vi få kraft och styrka att under samlingens tecken fortsätta ett arbete, som icke allenast skall skänka det glädje och tillfredsställelse utan ock lända fosterlandet till gagn och nytta.

En aktad talare på östgötabanken påmint oss i går om hvad en fransk statsman en gång sade: »regera, det är att förutse». Men vi hade säkert bättre förstått innebörden därpå, om han sagt oss på hvad sätt den satsen tillämpades under den tid, han själf satt vid konungens rådsbord. Det hade för visso varit mycket önskligt, om denna siareförmåga äfven ägts af föregående regeringar. Då hade sannerligen icke underrättelserna om händelserna i Norge år 1905 kommit till oss såsom ett »bref på posten».

Jag kan för min del icke annat än se rösträttsfrågans lösning ur optimistisk synpunkt. Och finnes det skäl till något annat? Nej, svarar jag, ty eljes skulle man visa, att man icke har förtroende till de nya valberättigade männen — kvinnorna i kommunalt afseende icke att förglömma. Ingenting kan väl vara mera ägnadt att ruinera ett folks samhällslif än om de olika klasserna visa misstroende mot hvarandra; därpå alstras strider dem emellan. Nu är det dessa, som vi för framtiden vilja nedlägga, och det bör ej ske annat än i förtroendets tecken, hvilket icke

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m. får sammanblandas med trötthetens. Det är därför, herr talman, jag nu yrkar bifall till herr Olof Jonssons m. fl. reservation.

(Forts.)

Friherre Åkerhielm: Jag har begärt ordet för att tillkännagifva min anslutning till det förslag, som föreligger i utskottets nu föredragna betänkande. Jag gör det icke utan stora betänkligheter. Särskildt gäller en af dessa mina betänkligheter den omständigheten, att, när man vill basera vårt riksdagsskick på ett proportionellt valsysteem, man icke i grundlagen inryckt de hufvudsakliga bestämmelserna för valmetoden, utan inrymmer dessa i en lag, som icke har grundlags natur. Utskottet har motiverat denna, i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition vidtagna åtgärd dels därmed att det skulle vara svårt »att på ett så kortfattadt och koncist sätt, som uti grundlagen bör vara fallet, angifva de vidlyftiga bestämmelserna rörande valmetoden», dels därmed att det skulle komma att erfordras »för lång tid för att åstadkomma en eller annan till äfventyrs önskvärd förändring i metoden». Man kan ju erkänna svårigheterna af att införa bestämmelserna om valmetoden i grundlagen; men dessa svårigheter äro dock icke att anse såsom oöfvervinneliga. Jag förstår mycket väl, att man önskar bereda tillfälle att lätt kunna ändra de särskilda bestämmelserna om valmetoden, när det behöfves, men detta anser jag vara en alltför underordnad omständighet i förhållande till vikten däraf, att man har valmetoden fastslagen i grundlagen. Det skulle eljes lätt kunna hända, att en vacker dag en tillfällig dagsopinion begärfvar oss med en helt annan valmetod än den, som nu utgör förutsättningen för att vi ansluta oss till det föreliggande förslaget.

Däremot, mina herrar, kan jag icke gifva min röst, vare sig nu eller framdeles, för herr Wieselgrens motion och ännu mindre för herr Daniel Perssons. Jag skall icke upptaga kammarens tid med någon vidlyftig motivering för denna min uppfattning. Jag kan nämligen i det afseendet i allt väsentligt hänföra mig till det, som i går på ett efter min uppfattning klart och öfvertygande sätt yttrades, dels af friherre De Geer och dels af herr Trygger. Det lider efter min uppfattning icke något tvifvel, att om här kommer att antagas ett förslag med tillägg af innehållet i dessa motioner, så komma vi att få en representation, bestående af en kammare, i hvilken socialister och radikaler utgöra majoriteten, och af en annan kammare, i hvilken våra allmogemän bilda majoriteten. Jag kan för min del icke finna, att en sådan sammansättning utaf representationen skulle vara till gagn för landet. Jag har vid flera föregående tillfällen framhållit, hvilken efter min mening god och dugande faktor allmogen varit i vårt politiska lif. Jag är fortfarande af samma uppfattning. Men jag kan icke ställa vår allmoges värde så högt, att jag anser det vara lämpligt, att när den kommer att icke längre kunna utöfva ett öfvervägande inflytande i Andra Kammaren, den skulle beredas en ersättning genom att göras till majoritet i Första Kammaren, och detta på

bekostnad af element, hvilka efter min mening böra hafva plats i denna kammare, för att kammaren skall kunna fylla den i grundlagen åt densamma anvisade uppgift.

En ärad talare på jämtlandsbänken framhöll i går, att arfvode till Första Kammarens representanter skulle vara en helt naturlig konsekvens utaf det af regeringen framlagda förslaget. Jag bekänner, att mitt förstånd icke räcker till för att fatta riktigheten af denna sats, men det kan ju bero på bristande uppfattningsförmåga från min sida. Jag är dock därvid glad att kunna stödja mig på Kungl. Maj:ts regering, ty hade verkligen arfvode åt ledamöterna i Första Kammaren varit en naturlig konsekvens af det förslag, som regeringen framlagt, så hade utan tvifvel regeringen icke försummat att i sitt förslag infoga en sådan bestämmelse. Och jag skulle för min del vilja tro, att inte ens den ärade talaren på jämtlandsbänken vid början af denna riksdag fått ögonen öppna för den konsekvensen. Det är kanske först i ljuset utaf hvad som sedermera inträffat och för att kunna vinna de mycket omtalade 21 rösterna, som man kommit till öfvertygelsen af denna så kallade klara och naturliga konsekvens.

Det yttrades i det sammanhanget också utaf den ärade talaren, på hvilken yttrande jag nyss hänstiftade, att man borde genast taga denna bestämmelse om arfvode till Första Kammarens ledamöter, emedan det icke skulle vara värdigt af kammaren att icke omedelbart antaga, hvad den dock ämnade antaga. Utaf detta hans yttrande måste jag draga den slutsatsen, att han är alldeles bestämd att icke under några villkor gå med på någon nedsättning i valcensus till Första Kammaren, ty om det är ovärdigt utaf kammaren att icke nu taga det steg, den ämnar taga i afseende på arfvode åt kammarens ledamöter, så måste det naturligtvis vara kammaren lika ovärdigt att icke genast gå in på en sådan nedsättning af census för valbarheten till kammaren, till hvilken nedsättning kammaren kan vara beredd att medverka vid en eventuell kompromiss. För min del kan jag, som sagdt, icke erkänna riktigheten af det påståendet, att arfvoden till Första Kammaren skulle vara en naturlig konsekvens af regeringens förslag, men däremot förefaller det mig alldeles uppenbart, att om man besluter dylika arfvoden då blir däraf en oundviklig konsekvens, att censusbestämmelserna ifråga om valbarheten till Första Kammaren komma att nedsättas och sannolikt nedsättas lägre, än hvad denna kammare kan vara benägen att medverka till. Jag undrar, om icke framtiden, om så olyckligt skulle vara, att kammaren tager detta förslag, kommer att visa, att det förutseende, som varit önskligt, saknats.

Det har icke fattats vare sig lock eller pock, smicker eller hot för att förmå Första Kammaren att underkasta sig hvad som i dagligt tal går under namn af de Tällbergska villkoren. Man har sagt, att de män äro framsynta och hafva en vidsynt blick, som äro hägade att taga dessa villkor. Det är mycket svårt att säga hvad framtiden bär i sitt sköte. Det kan hända att fram-

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

tiden en gång kan komma att visa, att det var icke på den sidan, som framsyntheten låg.

Man har också väddat till kammarens storsinhet. Man har manat oss att göra ett offer för fäderneslandet och i det sammanhanget erinrat om det offer, som ridderskapet och adeln år 1865 bragte på fäderneslandets altare. Jag kan nu icke annat än finna den jämförelsen mycket haltande, men hvad som väl är visst är, att när ridderskapet och adeln antog det då föreliggande representationsförslaget gjorde ståndet detta på grund af öfvertygelse, att det statskick, vi då egde, borde ersättas med det nya, som kom i stället. Hade ridderskapet och adeln icke haft en sådan öfvertygelse utan endast handlat, vikande för en opinion, skulle jag för min del säga, att ridderskapet och adeln gjort sig skyldig till pliktförgätenhet.

Hvad är det för offer, man fordrar af oss? Det är, att man skall offra *den* sammansättning af Första Kammaren, man anser vara den i vårt statskick afsedda och som man anser fortfarande böra ega bestånd; och för hvilken, för hvem begär man, att vi skola bringa detta offer? Jo, det är för det proportionella valsyste-met, ett system, hvars fördelar jag visserligen erkänner, men som jag icke kan ställa så högt, att det bör betraktas som allt och allt annat som intet.

Man har icke heller, sade jag, sparat på hot. Man har ju i pressen hotat oss med förlusten af våra mandat. Senast i går förekom i en hufvudstadstidning, hvars redaktör är medlem af Riksdagen och som gör anspråk på att vara den goda tonens organ, ett uttalande, att situationen kräfde omedelbart bifall till herr Olof Jonssons m. fl:s reservation och att den, som nu bidroge till rösträttsfrågans fall, toge på sig ett ansvar, som helt visst komme att utkrävas vid eventuella nya val. Ett sådant, om jag så får säga, argumentum ad hominem kan icke hafva sin raison d'être annat än under den förutsättningen, att artikelförfattaren förmenar, att det finnes ledamöter, som sätta sina mandat öfver sin öfvertygelse. Jag tillåter mig att såsom medlem af denna kammare tillbakavisa detta för kammaren skymfliga antagande, viss om att här icke finnes en enda man, som för att bevara sin plats i Riksdagen skulle vilja offra sin öfvertygelse om hvad landets väl kräfver — sin plikt mot fäderneslandet.

Det har också sagts, att man måste göra ett slut på den upp-litande rösträttsstriden. Hvem af oss erkänner icke önskvärdheten af att denna fråga bringas ur världen; men alla äro icke med om att åstadkomma hvilken lösning som helst, endast man får den proportionella valprincipen. För min del har jag icke stirrat mig så blind på detta system, att jag för detsamma är beredd att offra allt annat. Det ligger väl en stark öfverdrift i det på-ståndet, att rösträttsfrågan har hindrat regering och Riksdag från att egna sig åt andra uppgifter. Den stora mängd propositioner, som framlagts af de energiska regeringar, hvilka suttit vid styret åren 1906 och 1907, och den mängd af frågor, som i Riksdagen

under dessa år blifvit lösta, vittna väl tillräckligt därom att man kunnat arbeta och uträtta mycket, trots det att denna fråga varit olöst. Kan man för öfrigt föreställa sig, att med den lifaktighet, som numer i politiskt afseende råder i vårt land, och med den vakna och påpassliga press vi hafva icke den ena politiska striden kommer att aflösa den andra? Just för närvarande hafva vi under uppsegling en stor fråga, jag menar arbetarfrågan, som helt visst kommer att sätta lidelserna i vida större svallning än rösträttsfrågan. Det vore enligt min mening i hög grad beklagligt, om vi skulle så ordna vårt statsskick, att när denna fråga en gång förekommer till afgörande den ena parten, arbetarne, egde en öfvermåktig representation i den ena kammaren, stödd på en stark minoritet i den andra kammaren, under det att den andra parten, arbetsgifvarne, vore snart sagdt orepresenterad. Riksdagen har redan för närvarande efter min mening alltför få representanter för industrien; men kommer det förslag, som man nu nödvändigt vill förmå oss antaga, verkligen till stånd, tror jag för min del, att industriens representanter i Första Kammaren skulle blifva reducerade till ett försvinnande antal.

Jag beklagar för min del djupt det sätt, på hvilket man på de senare åren behandlat rösträttsfrågan. Man skulle med skäl kunna beteckna hvad som i rösträttsfrågan under den tiden förekommit, som en auktion, men en auktion, som skiljer sig från en vanlig auktion däri att man här icke bjuder öfver andras bud utan bjuder öfver sina ega. Åren 1904 och 1905 antog denna kammare beslut om allmän rösträtt med proportionella val till Andra Kammaren. Jag anser, att Första Kammaren och äfven Kungl. Maj:t med skäl borde hafva stannat på denna punkt; men redan 1906 kom Första Kammaren med ett nytt bud, som innefattade äfven proportionella val inom landstingen vid val till Första Kammaren och vidare ställde i utsikt en visserligen någorlunda måttlig begränsning i röstmaximum för den kommunala rösträtten. I den proposition, som regeringen i år framlagt, har man gått väsentligt längre i utvidgning af den kommunala rösträtten och i dessa dagar hafva vi fått bevittna att hans excellens herr statsministern slutit sig till ett ännu längre gående förslag. Hvad man än vill säga om denna herr statsministerns ändring af position, om en sak är jag viss: den kan icke stärka förtroendet till mogenheten i regeringens rösträttspolitik; och det skulle ju kunna hända, att på de håll, där man gärna fortsätter auktionen för att komma så långt som möjligt, man underlåte att acceptera herr statsministerns senaste anbud i den lätt förklarliga föreställningen, att det icke vore det sista budet.

Man har också talat mycket om, hvar ansvaret skulle komma att ligga, om rösträttsfrågan icke nu bringas till lösning. Utskottets förslag, sådant det föreligger, ställer efter min mening så stora anspråk på tillmötesgående från Första Kammaren, att enhvar, som verkligen vill gifva sig tid att undersöka frågan och som vill opartiskt bedöma den, skall, om utskottets för-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

slag af kammaren antages, nödgas erkänna, att icke har det varit på bristande tillmötesgående från Första Kammarens sida, som frågan fallit; och detta erkännande skall helt visst en opartisk domare gifva, äfven om, sedan hans excellens herr statsministern flyttat sina positioner och understödt ett vidare gående förslag, en skenbar anledning därigenom erhållits att beskylla den, som icke velat följa herr statsministern på det sluttande planet, för omedgörlighet. Jag har för min del den tro, att sanningen förr eller senare skall segra, och betviflar därför icke, att när en gång stridens vågor lagt sig och historiens dom kommer att fällas, denna dom kommer att lägga ansvaret för hvad som inträffat där det rätteligen bör läggas, men icke på Första Kammaren.

Häri instämde herr *Tillberg*.

Hans excellens herr statsministern *Lindman*. Herr grefve och talman! Mina herrar! Här har sagts, att det var i ett ögonblick af svaghet regeringen intog den ställning, hvilken regeringen i går tillkännagaf. Nej, mina herrar, så har icke varit fallet. Det var först efter det att utskottets förslag kommit oss till handa och efter noggranna undersökningar af förhållandena, då det visat sig, att icke någon möjlighet fanns att få utskottets förslag genomfördt utan någon förändring, först då var det som regeringen efter moget öfvervägande intog sin ställning.

Sedan regeringen i den delen kommit till full klarhet, ansåg den sig ock *pliktig* att redan vid början af gårdagens sammanträde härom meddela kamrarna klart och tydligt besked. Här yttrades i går af grefve *Douglas*, att det sagts, att om utskottets förslag går igenom i denna kammare, äfventyras rösträttsfrågans lösning i Andra Kammaren, och talaren förklarade sig för sin del beredd att bära ansvaret för en dylik eventualitet.

Herr *Heüman* har välvilligt gifvit regeringen det rådet, att om frågan faller i år sitta kvar.

Då det möjligen kan finnas andra af kammarens ledamöter, som hafva samma uppfattning som herr *Heüman*, anser jag mig böra äfven i denna del gifva fullt och klart besked om regeringens ställning, och får jag i sådant syfte meddela, att om Första Kammaren icke i sitt beslut går längre än att antaga hvad utskottet föreslagit och om Andra Kammaren icke antager något förslag, som möjliggör en lösning af frågan redan vid denna riksdag, anser regeringen sig icke kunna taga ansvaret af ledningen i den nya situation, i hvilken rösträttsfrågan då kommit. Det ansvaret får då öfvertagas af andra. Jag anhåller, att icke någon af kammarens ledamöter skall uppfatta detta meddelande hvarken utan endast som en enkel förklaring om regeringens uppfattning om situationen och regeringens ställning till densamma.

Friherre Tam m: Det var år 1902 — yttrade herr vice tal-
mannen — som Första Kammaren förklarade, att den vore beredd
att arbeta på införandet af allmän rösträtt. Ja, det var så. Jag
har sedan det året icke deltagit i öfverläggningarna angående
rösträttsfrågan. Jag ställde mig då för det förslag, som syntes
mig vara mest antagligt, att det skulle leda till ett verkligt
resultat. Jag har på samma grund sedan den tiden anslutit mig
till majoritetsförslagen därför att jag hade den uppfattningen,
att dessa lättast och fortast skulle föra till målet; men uti dessa
mina anslutningar till majoritetsvalen hade jag ingalunda den
afsikten, att Första Kammaren skulle till sin karaktär lämnas
fullständigt oförändrad, utan jag hade från början den mening,
att Första Kammaren, vare sig den Andra bibehölles oförändrad
eller icke, torde behöfva någon jämkning i sin sammansättning,
för att något friare åsikter där också skulle inkomma. Nu har
emellertid regeringen föreslagit en, om jag så får uttrycka mig,
parallellt gående demokratisering af båda kamrarna, hvarigenom
också afståndet mellan båda kamrarna icke kommer att ökas utan
i hufvudsak bibehållas vid sin nuvarande ståndpunkt, och då har
jag utan att bryta med mina föregående åsikter kunnat öfvergifva
majoritetsvalen och gå in på det proportionella system, som Kungl.
Maj:t nu har föreslagit, och jag går därför med på utskottets
förslag. Men jag anser mig icke kunna stanna där, utan jag
måste gå till antagande af den reservation, som utaf fyra ledamöter
af denna kammare har blifvit framställd. Jag gör det,
som en nyss klandrad talare från gårdagen gjorde, därför att
han ansåg det vara en konsekvens af utskottets förslag, att arfvode
till Första Kammarens ledamöter skulle komma att bestämmas.
Friherre Åkerhielm har uttryckt sin förvåning öfver att man
icke redan tidigare hade fått ögonen öppna för det, om det verk-
ligen vore en konsekvens. Tidpunkten, när man får ögonen öppna,
kan vara den ena eller den andra, men det synes vara skäl att
när ögonen öppnats för det riktiga i en sak samt det icke är
för sent, man då fullföljer hvad man anser vara det riktiga,
och konsekvensen att här taga arfvode skulle vara, att väljarne
blefve i tillfälle att insätta dugande män i Första Kammaren,
äfven om dessa icke skulle äga den förmögenhet, att de kunde
utan arfvode låta sig inväljas i Första Kammaren. Jag för min
del anser icke såsom många här har förmenat, att det var ett
fel och ett bevis på svaghet hos regeringen att redan nu säga
ifrån sin ståndpunkt till det senare framlämnade förslaget. Man
brukar kalla en regering för svag, när den upphör att vilja
taga ledningen, men jag har icke hört, att man kallar en rege-
ring för svag, när den vill bibehålla ledningen in i det sista,
och det förefaller mig, att det icke är konstitutionella betänk-
ligheter mot regeringens nu afgifna förklaring, som föranledde
missnöje med hvad som skett, utan jag tror i det fallet, såsom
herr Lars Berg för en stund sedan meddelade, att missnöjet med
denna förklaring ligger däri, att de personer, som fattat sin ställ-

*Om utsträck-
ning af den
politiska röst-
rätten m. m.*
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

ning till frågan, därigenom kommo i en svårare belägenhet. Jag tror, att det är detta, som hufvudsakligen framkallat det stora och kraftigt uttalade missnöjet med regeringens förklaring.

Jag har således måst skilja mig från mina meningsfränder, som röstat för majoritetsvals-systemet. Men jag kan mycket väl förstå t. ex. friherre De Geer, som, därför att han icke kunde vara med om proportionella vals-systemet och därför att han icke ville demokratisera Första Kammaren i den grad, som här föreslagits, ställde sig med yrkanden om afslag både på utskottets och reservanternas förslag. Men jag har svårare att förstå konstellationen af de tre grefvarne Wachtmeister, som på samma grunder som friherre De Geer ställt sig på majoritetsvalens ståndpunkt, att de kunnat gifva sina röster till förmån för ett förslag, som går rätt emot deras åsikter i den vägen. För min del anser jag mig på grund af hvad jag sagt hafva rätt att frångå majoritetsvalens ståndpunkt och gå in på den proportionella valmetoden, och jag har en särskild anledning till detta i de händelser, som inträffat i Finland detta år. Vi hörde visserligen i går af grefve Douglas yttras, att med afseende å Finland behöfva vi icke fästa oss vid detta land, ty i Finland kommer slutligen zarens vilja att blifva den rådande. Ja väl, det är i fråga om själfva utförandet af landtdagens beslut, men däremot kunna vi hafva mycket att fästa oss vid med afseende å utgången af valen med tillämpning af majoritets- eller proportionalitetsvals-systemen. Friherre de Geer nämnde såsom brist i Finland, att i landtdagen på sin höjd sutto 40 landtmän. Men jag vill fråga: Huru många landtmän hade suttit i den finska landtdagen, om det där icke varit proportionellt vals-system. Således kunna förhållandena i Finland mycket väl tillämpas på Sverige, och därifrån har jag fått den uppfattningen, att vi numera icke våga släppa det proportionella valsättet. Ja, många här hafva yttrat sig för utskottets men mot reservanternas förslag; mig synes icke skillnaden vara så synnerligen stor och den blifver ännu mindre, när man från mycket inflytelserikt håll får höra det påståendet, att vi skola visserligen icke taga arfvode till Första Kammarens ledamöter nu, därför att det är orättfärdigt, men vi skola kunna göra det vid en sammanjämkning. Jag anser det både rättfärdigt och klokt att nu göra detta och därför hyser jag icke några betänkligheter. Och aflöningen till förstakammarledamöterna skall icke så särdeles mycket förändra kammarens karaktär. Reservanterna hafva anfört med afseende å andra länder, hvilka hafva ett aflönadt öfverhus, huru dessa öfverhus verka. Efter min uppfattning var det klander, som däremot riktades i går afton, icke rättvist. Jag skall icke upptaga frågan i sin helhet; det förmodar jag, att någon af reservanterna kommer att göra. Endast med afseende å Frankrike vill jag säga, att om ock professor Blomberg i fråga om författningens innehåll hade rätt, hade han det icke med afseende å verkningarna af den franska senatens arbeten. När jag nu anser skillnaden mellan utskottets och reservanternas förslag

icke vara så särdeles stor, synes det mig, att Första Kammaren icke handlar så särskildt klokt, om den ställer sig just näst efter hvad som efter så många påståenden är möjligt att genomföra. Männe icke det vore skäl att nu genast taga steget fullt ut. Nyss klandrade friherre Akerhielm sina motståndare därför att de hade för mycket optimistiska åsikter med afseende å den framtida sammansättningen af den svenska Riksdagen. Han själf däremot hade de allra mest pessimistiska. Jag ställer mig icke till domare öfver någondera delen, men jag säger, att det är här som vid andra förhållanden, att ingenting blifver så illa, som man fruktat, men icke heller någonting så bra, som man hoppats. Jag ställer dessa båda förutsägelser mot hvarandra och vågar icke afgöra hvilkendera som får rätt. Min känsla säger mig, att faran icke är så stor, som den nyss utmålades, och jag vågar här säga, att, om man gör fosterlandskänslan eller rättfärdighetskänslan eller ansvarskänslan till ett monopol för dem, som tänka i en riktning, så begår man ett fel. Jag beskyller icke någon för att sakna dessa känslor, men jag vill också fordra respekt för egna.

En talare på södermanlandsbanken åberopade som stöd för sin mening det nuvarande representationsskickets skapare och hans yttrande 1863—1865. Jag skulle vilja fråga den ärade talaren, om han hade varit med 1863 och 1865, ifall han hade velat följa friherre De Geer då äfven uti det förslag han framställde.

Hvad skulle friherre De Geer nu säga, frågar man. Ja, det skall jag icke svara på, men jag tror icke, att han skulle instämma med herr Sjöholm.

Herr Sjöholm sade vidare, att han fruktade, att svenskarna nu skulle komma att blifva ett utlefvadt folk. Hvad är det, som karakteriserar ett utlefvadt folk? Enligt min uppfattning är det ett sådant, som i veklighet eller dådlös likgiltighet vill undvika att sätta axeln under bördan, men jag tror icke, att man kan rikta den beskyllningen mot det svenska folket och icke heller mot den del af folket, som nu skall beredas plats inom den svenska representationen. Det är icke försoffadt. Man kan alldeles bestämdt påstå, att det sträfvar efter och söker bildning och uppfostran. Den kommer icke af sig själf och kommer icke genast. Men varen så goda och sen efter, om icke alla de element, som småningom blifvit i representationen införda, varit tillgängliga för bildning och uppfostran. Hvarför skulle det gå sämre med dem som nu föreslås till inträde? De söka att göra sig värdiga den plats i samhället, som de för sig fordra, och de hafva en särskild sträfvan, som vi icke kunna i samma grad berömma oss af, nämligen de sträfva till nykterhet, de sträfva till att undvika eller göra slut på den gamla svenska lasten att berusa sig.

Herr vice talmannen sade, när han yrkade bifall till utskottets förslag — och det ströks under af senare talare — »vi veta hvad vi hafva, men vi veta icke hvad vi få». Är det icke männe orätt att säga, att vi mera veta hvad vi få, om vi taga utskottets förslag, än om vi taga reservanternas förslag?

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Tvärtom! Jag har icke sådan kännedom om »huru landet ligger», som det heter, inom båda kamrarna, men jag måste få den uppfattningen, att landet ligger så, att, om vi taga reservationen, då blir det beslut under denna Riksdag. Då veta vi således hvad vi få. Och med afseende på de uttalanden, som här blifvit gjorda till belysning af ställningen inom landet, hafva de gått i mycket olika riktning. Det ekar olika i skogen i Kronobergs län och i Dalarne. Det ekar olika inom olika trakter. Jag förmodar, att man i allmänhet får det svar, som man önskar att få i skogen.

Jag har sedan 1902, såsom jag först nämnde, sökt arbeta för införande af allmän rösträtt och jag ser nu en glad förhoppning att vinna målet. Jag kan säga, såsom en gammal man har sagt före mig: jag har icke kommit fatt tiden, utan tiden har löpt fatt i mig och min uppfattning. Och jag skulle anse det för en heder och en glädje att för andra gången få bidra till en representationsförändring, som jag för min del anser både nödig och nyttig.

På denna grund, herr grefve och talman, yrkar jag att, med afslag på utskottets hemställan, kammaren måtte bifalla herr Olof Jonssons m. fl:s reservation.

I detta anförande instämde herr *Boström, Filip*, och herr *Magnusson*.

Herr Sörensson: Jag skall icke trötta kammaren med att upprepa de skäl, som äro anförda för och mot utskottets förslag eller Olof Jonssons reservation. De äro sagda af många bättre än jag kan göra det. Jag skall blott tillkännagifva, att jag ännu har i godt minne både de klagorop och de jubelrop, som höjdes 1863 och 1865, då nu gällande riksdagsordning antogs. Man spådde då de största olyckor för Sveriges land, om det förslag som då förelåg blefve antaget. Jag har icke sett att dessa olyckor träffat vårt land. Jag har sett tvärtom, att vårt land gjort stora framsteg på många områden under de 40 år som förflutit sedan den tiden. Nu vill man skrämman oss med, att om reservationen antages bönderna skulle komma att bilda en stor majoritet i Första Kammaren, som därigenom skulle blifva så att säga en tvillingbroder till Andra Kammaren. Jag tror först och främst icke att så kommer att ske. Jag tror icke, att 1,200 kronor, som man vill gifva en förstakammarledamot i ersättning, har så ofantligt stor lockelse för landtmännen, för hemmansägarna, att de därför så gärna gå från sitt arbete hemma.

För det andra tror jag, att det har varit lyckligt att hafva dem i Andra Kammaren, och jag tror, att det skall blifva ganska lyckligt, om en del hemmansägare kommer in i Första Kammaren. Är det icke genom dem, som stora frågor hafva blifvit lösta under den senaste tiden? Jag kan peka på försvarsfrågan. Utan landtmännens bifall skulle den icke ha blifvit löst. Jag kan peka på många stora kulturfrågor, till hvilka de lämnat sitt bifall

och gjort det med mycken glädje, såvidt jag kunnat erfar. Jag tror således icke, att det skall medföra någon fara för vårt statslif, om några hemmansägare komma in i Första Kammaren.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

Svenska folket väntar och hoppas i dag, att rösträttsfrågan skall lösas. Jag hoppas, att denna väntan och detta hopp icke måtte komma på skam, och därför ber jag, herr greve och talman, att få yrka ifall till Olof Jonssons reservation.

(Forts.)

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr von Stapelmohr: Kammaren står i dag vid ett vägskäl. Åt ena hållet går leden efter herr Olof Jonssons m. fl:s reservation hän mot möjligheten till en uppgörelse, som kan medföra någon tids arbetsro och som kan samla landets goda krafter till ett fruktbringande arbete till samhällets utveckling efter färdneärfda traditioner.

Den andra leden anvisas af utskottet. Den kan ju förefalla mera inbjudande, jag medger det, men låter jag min blick gå i den riktningen, tycker jag mig skönja rösträttsfrågans fall och statsskeppet drifvande genom bränningar mot socialismens kust. Hvilka öden, som vänta där, kan ej beräknas, men väl anas.

Det är en allvarstung stund, då kammaren skall välja den väg, på hvilken den skall slå in, och stort kraf ställes på kammarens själföfvervinnelse. Tungt kan det nog nu kännas att tillmötesgå krafvet, men framtiden skall helt säkert visa, att det icke varit för tungt.

Väljes den första vägen, eller den efter reservationen, och en uppgörelse med medkammaren därigenom kommer till stånd, blifver nog Första Kammarens sammansättning och däraf följande skaplyne afsevärdt förändradt, men däraf får icke dragas den slutsatsen, att besluten i kammaren icke skola präglas af insikt, mogenhet och sann fosterlandskänsla. Flere talare såväl under gårdagens debatt som i dag hafva gifvit uttryck åt sin misströstan i detta afseende. Jag delar icke denna deras misstro, utan har större tillit till det svenska folket och hyser därför den fasta förhoppning, att valkorporationerna för Första Kammaren, sådana de efter nydaningen gestalta sig, skola söka och låta sig angeläget vara att få in i kammaren den betänksamhet, den erfarenhet, de kunskaper och den vidsynthet, som man väntar att finna i Första Kammaren och som äfven böra finnas där.

Visserligen komma in i kammaren andra män med nya intressen och nya idéer, och möjligt är, att de söka länka landets öden något annorlunda, än Första Kammaren hittills gjort, men äfven hos dessa män skall säkerligen ett svenskmannahjärta klappa starkt, och de skola nog föra högt den fana, på hvilken står tecknad: fosterlandets frihet, ära och välfärd.

Visar sig kammaren nu icke mäktig den själföfvervinnelse, som kan fordras för uppgörelse, kastas landet in i nya uttröttande

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

och uppslitande strider. Hvad som därur skall framgå är svårt att förutse, men därom lärer man icke taga miste, att icke blir det Första Kammaren, som hemför segern eller går oberörd ur striden. Det är nämligen starka politiska meningsströmningar, som gå genom breda och skilda samhällslager, och det är omisskännligt, att de icke gå i en för Första Kammaren gynnsam riktning utan snarare söka undergräfvat kammarens ställning. Starka röster ljuda för uppgörelse och frid. Det går icke an att kammaren sluter örat till för detta, ty då försvagas kammarens stöd i den allmänna meningen: den förlorar fotfäste och därmed också sitt berättigande. Den är icke nog för sig själf.

Går nu Första Kammaren fram efter utskottets anvisning, men framdeles finner, att kammaren på den vägen icke kan nå sitt mål, och därför önskar vända om och söka en ny ingångsport för att i vårt representationsskick införa den rättfärdighetens tanke, hvarpå proportionalismen hvilat, kommer kammaren säkerligen att mötas med svaret: för sent.

Jag tillåter mig hemställa om bifall till herr Olof Jonssons m. fl:s reservation.

Grefve Hamilton, Alexander: Iakttagande af tystnad under denna debatt skulle kanske förorsaka misstyding och af denna anledning har jag i dag begärt ordet för att tydligt och klart angifva min ställning i den föreliggande viktiga frågan, och jag kan därvid fatta mig kort, då de olika ståndpunkterna funnit sina försvarare.

Jag vill först och främst erkänna, att mina sympatier tillhöra utskottets förslag, emedan det medför minsta rubbningen i denna kammarens karaktär. Men jag tror, att detta förslag numera icke säkert medför frågans lösning i år, och jag erinrar mig, att afgörandet ligger icke blott hos denna kammare; det måste äfven tagas hänsyn till den Andra, och sålunda föres jag fram till det i reservationen framlagda förslaget om arfvode till Första Kammarens ledamöter. Jag finner detta steg icke vara svårt att taga, ty det innebär enligt min tanke, att vägen till Första Kammaren banas för den samhällsklass, som hittills ansetts såsom svenska folkets kärna, nämligen bondeståndet. Jag tror sålunda, att man med lugn och trygghet kan i dess vård öfverlämna Första Kammarens konservativa uppgift. På dessa skäl, herr grefve och talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr Nyström, Johan Fredrik: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begärt ordet i denna fråga, men jag anser mig tvungen därtill af en anmärkning, som med tämligen tydlig adress till mig personligen i går gjordes af en talare på dalabänken. Han upptog till särskild pröfning en mening i utskottets betänkande, och jag skall försöka besvara det uttalande, som därvid gjordes.

Meningen i fråga är följande: »Det finnes», säga reservanterna, »flera stater, som lämna arfvode äfven åt ledamöterna i första

kammaren, men detta har ingenstädes medfört den verkan, som utskottet befarar. Öfver allt har första kammaren bibehållit sin karaktär och fyllt sin uppgift trots arfvodet, hvilket väl visar, att icke detta omöjliggör för en första kammare att motsvara sin uppgift.» Nämnde talare började sin kritik med uttrycket »flera stater», och utropade: »vet man icke, att det är endast fyra stater, som lämna betalning åt sina första-kammare-ledamöter?» Ja, om vi skrefvo »flera», så var det icke allenast därför, att fyra verkligen äro »flera», utan det var, emedan vi äfven tänkte på de 60 à 70 stater, som herr Blomberg utelämnade ur sin statistik. Redan i Europa träffa vi flera stater med arfvode för första kammarens ledamöter, än han talade om. Detta arfvode finnes stadgådt såsom tillkommande de folkvalda ledamöterna af första kammaren i Hessen, Sachsen, Würtemberg, och därtill kan äfven läggas Schweiz. Vidare finnes arfvode åt första kammarens ledamöter i alla de 47 stater, som bilda den amerikanska unionen. Detta arfvode finnes äfven i Japan, som enligt mångas tanke är ett föregångsland i våra dagar; det finnes i den stora stat, som kallas Dominion of Canada, och i alla republiker i södra Amerika. För öfrigt förekommer det i alla engelska kolonier, som hafva 2-kammarsystem — och många af dem kunna anses likställda med suveräna stater. Det var således icke alldeles utan grund, som vi skrefvo »flera».

Sedan han gjort anmärkning mot detta uttryck, sökte talaren ådagalägga, att i de fyra stater, som han nämnde, arfvodet på de flesta håll åtminstone verkat, såsom han trodde att det skulle komma att verka här, depraverande och förstörande på Första Kammarens anseende. Han yttrade sig visserligen icke om de enskilda staterna i Nord-Amerika, men det är svårt att i detta sammanhang alldeles lämna dem å sido. Jag hade tänkt omnämna dem i mitt yttrande i går, men de kommo icke att följa med. Det finnes nämligen icke något land, där 2-kammarsystemet så visat hvad det duger till, och i huru hög grad det gör sig uppskattadt, äfven då det förekommer i mycket rudimentär form, som i den amerikanska unionens stater. I dessa stater utses i regeln bägge kamrarna af samma valmän och med samma censusbestämmelser. Enda skillnaden dem emellan är, att för valbarhet till den öfre kammaren kräfves i regeln större ålder, och att dess ledamöter väljas för något längre tid. Ehuru vi skulle kunna säga, att hvad vi här med fruktan och bäfvan tala om, nämligen att vi skola få en kammare på två rum, där blifvit realiseradt, och fastän detta 2-kammarsystem förefaller oss vara i så hög grad rudimentärt, har det visat sig medföra sådana fördelar i jämförelse med en-kammarsystemet, att de amerikanska stater, som från början, vid skilsmässan från England, hade en-kammarsystem, nu öfvergått till 2-kammarsystem, emedan detta visat sig i alla afseenden lättre, trots de svagheter, som man måste säga att det har i dessa stater.

Jag återkommer till talarens anmärkningar och skall nu troget följa honom i spåren. Det första han sedan upptog till skärskådande var senaten i Förenta Staternas kongress. Förhållandena

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

i afseende å denna vore så olika med vår Första Kammares, att dessa representantförsamlingar vore inkommensurabla saker. Hvarför? Jo, i Förenta Staterna har senaten utom en Riksdags vanliga uppgifter stort inflytande på förvaltningen, och detta gifver senaten stort anseende, större än en första kammare kan räkna på att få här. Jag torde kanske böra omtala för herrarna, hvari denna stora inflytande på förvaltningen består. Det består i två särskilda saker: i unionsförfattningen är stadgadt, att presidenten icke får utnämna vissa ämbetsmän utan att höra senaten, utan att få dess medgifvande. Det är den ena. Om vi tänka efter, hvad detta innebär, finna vi, att senaten har icke rätt att föreslå någon, icke rätt att taga initiativ; det är presidenten som har initiativet, senaten blott samtycker. Lämnandet af detta samtycke har emellertid i de flesta fall sjunkit ned nära nog till slentrian, och för att gifva ett riktigt intryck af hvad detta samtycke innebär, vill jag nämna, att senaten en förmiddag gifvit sitt samtycke till utnämningen af 1,300 nya ämbetsmän.

Herrarna kunna förstå huru mycket en sådan funktion skall förmå hålla uppe senatens anseende. Snarare borde detta slentrianmässiga tillvägagångssätt draga ned det. — Den andra punkten, där amerikanska senaten utöfvar inflytande på administrationen, är i fråga om ingående af traktater med främmande makter. Men ehuru naturligtvis ett så stort land som Amerikas Förenta Stater ingår många fler traktater än vårt, kan man dock icke antaga, att sanktionerandet af traktater i större grad upptager senatens tid eller är någon hufvudpunkt i senatens uppgift. Dessa tvenne saker äro således i själfva verket af underordnad betydelse. Också har mig veterligen aldrig förrän här i kammaren i går afton dessa tvenne argument anförts såsom skäl, hvarför senaten har mer anseende än representanternas hus. Om man tagit del af de författare, hvilka skildra amerikanska förhållanden, från Tocqueville, hvilken om dessa kammares olika anseende skref ett par berömda och ofta citerade sidor i sitt arbete »La democratie en Amerique», till våra dagars författare, söka de orsakerna därtill i andra förhållanden, och då jag går att nämna dem, ber jag herrarna observera, huruledes de förhållanden, som utländingar förklara vara orsaken till senatens stora anseende i Amerika, äro fullt analoga med de förhållanden, under hvilka Första Kammaren hos oss redan nu väljes, och ännu mer med de förhållanden, som skulle inträda, om vi finge arfvode infördt. Man har sagt, att det beror på valsättet; medlemmarna af denna kammare väljas icke genom allmänna val, dessa äro oberäknliga och träffa ofta icke de bästa. Senatorerna väljas emellertid genom de särskilda staternas representationer, alldeles såsom vi, mina herrar, väljas af landstingen. Det är en parallellism, så god man kan begära för tvenne så olikartade stater. Det beror vidare, har man sagt, på täflan mellan de olika staterna, att låta sig representeras af sina bästa män. Mina herrar, det är väl något, som redan nu borde vara regeln här. Landstingen skicka väl vanligen de mera dugande till kam-

maren. Möjligt är, att de icke alltid kunna skicka de bästa, ty här är ett hinder: om de bästa icke hafva råd att mottaga valet, får man försaka dem och taga någon, som icke är fullt så god, men som har den stora fördelen att hafva råd att ligga vid Riksdagen. Skulle arfvode hos oss införas, komme sökandet efter de bästa krafterna att gifvetvis ofta lämna ett bättre resultat, då man icke vore bunden af synpunkter, hvilka icke hafva något med skicklighet, förtjänst eller duglighet att göra. Vidare har man sagt: det är vanligt i Förenta Staterna, att de bästa medlemmarna af representanternas hus flyttas upp i senaten. Ja, mina herrar, det borde också vara regeln hos oss, men denna regel existerar icke. Hos oss är det icke den allmänna uppfattningen, att man avancerar genom att gå från den Andra Kammaren till den Första, utan tvärt om hör och ser man, att folk gärna går från Första Kammaren till Andra. Vi få nog ibland medlemmar från Andra Kammaren hit, men sällan frivilligt, ehuru det sker någon gång. Ofta låta däremot personer, som icke valts om till Andra Kammaren, sätta in sig i Första Kammaren. Skulle vi få arfvode, komme det säkert att blifva en allmännare regel än nu att belöna duktiga män i Andra Kammaren genom att sätta in dem i Första Kammaren, där de ofta få en trefligare omgifning och kanske icke fullt så mycket arbete.

Man har vidare för det fjärde som en ytterligare anledning till att senaten i Amerikas Förenta Stater i anseende står öfver representanternas hus påpekat, att senatorerna väljas för längre tid och därför hinna bättre utveckla sin politiska kapacitet. Äfven denna punkt slår fullkomligt in på Första Kammaren. Senatorerna väljas för sex år, och vi komma äfven att väljas för sex år, om förslaget går igenom. Följaktligen, alla de förhållanden, i hvilka man trott sig finna orsaken till senatens öfverlägsenhet, äro sådana som komma igen vid bildandet af denna kammare, särskildt sedan vi fått arfvode. Jag kan således icke vara med om den ärade talarens påstående i går, att här skulle vara fråga om tvenne fullkomligt inkommensurabla saker, att vi icke alls skulle kunna jämföra den amerikanska senatens bildningssätt och uppgifter med denna kammares; jag tror tvärt om, att de äro i mycket likartade.

Jag följer vidare den ärade talaren i hans revision af de senater, som haft olyckan att få arfvoden. Han öfver gick sålunda till Danmark. Om jag fattade honom rätt — jag medgifver att jag kanske hört orätt — sade han, såsom jag tyckte, att de folkvalda representanterna i Danmarks landsting, hvilka hafva 6 kronors arfvode om dagen, under senare tiden blifvit sämre. Om detta uttryck var exakt, var det väl hans mening att säga, att de icke, sådana de nu äro, äro en barriär för radikalism och liberalism, på samma sätt som för 20 à 30 år sedan. Jag vill då fråga, om icke de kungavalda medlemmarna af denna kammare enligt talarens mening äfven blifvit sämre på senare tid, ty de radikala och liberala ministärer, som suttit vid regeringen hafva

Om utsträckning af den politiska rättsrätten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

naturligtvis placerat sina meningsfränder i kammaren. Men då är det icke arivodet, som försämrat dem; det måste vara något annat, eftersom äfven den andra delen af senaten råkat ut för samma kalamitet. Orsaken är nog den, att den politiska opinionen i Danmark under senare åren slagit om. Valmännen tänka och välja på annat sätt nu än för 20 år sedan, och för min del kan jag icke finna, att det är ett fel hos en representation att på detta sätt ackommodera sig efter valmännen. Det är väl en representations hufvudförtjänst att hafva en sådan förmåga.

Talaren öfvergick vidare till Holland. I detta land, sade han — såsom herrarna hörde — betyder icke första kammaren mycket. Jag fruktar, att detta uttalande beror på misuppfattning, som talaren fått genom att titta i något kompendium öfver Hollands statsskick; han har kanske läst, att i Holland alla lagförslag väckas i andra kammaren och få icke väckas i första. Däraf drog han den slutsatsen: första kammaren betyder gifvetvis icke mycket i detta land. Jag skall emellertid bedja att få korrigera hans uppfattning. Det förhåller sig visserligen så som jag nyss nämnde, i fråga om initiativet i lagfrågor; — i andra frågor kunna dock förslag väckas i båda kamrarna. Men sedan detta bestämts i författningen, heter det, att hvarje beslut, som fattas i andra kammaren skall skickas till första kammaren, och denna har att pröfva, om det är värdt att befordras till Konungen. Det får icke skickas till Konungen, förrän första kammaren därtill gifvit sitt samtycke. Det tycker jag är en kanske mycket förnämligare ställning än vår kammares ställning till Andra Kammaren. Om åter första kammaren finner, att förslaget icke bör befordras, hvad gör den då? Den skickar förslaget tillbaka med följande skrifvelse, hvilken i mina öron klingar så aristokratiskt, som den gärna kan klinga: »Generalstaternas Första kammare har icke funnit tillräcklig anledning till att anhålla om konungens stadfästelse på bifogade förslag, hvilket återsändes.» Är det en kammare utan betydelse, som har denna funktion? Holland har icke ställt på sin första kammare precis likadana anspråk, som svenska folket på sin, men att den icke tänkts såsom en obetydlig faktor i samhället, framgår af hvad jag nämnde, och sin funktion har kammaren också till fullo fyllt.

Sedan kom talaren till Frankrike. I fråga om detta land skall jag bedja att få fatta mig så kort som möjligt; det har redan påpekats, att allt hvad talaren sade för att draga ned Frankrikes senat samt förringa dess betydelse och inflytande i landet i själfva verket är ogrundadt. Hvar och en, som känner Frankrikes historia sedan 1875, vet till fyllest, att denna senat mer än en gång förhindrat förhastade rådslag, och att den gör det ännu i dag. Att den icke gör det så ofta, som t. ex. denna kammare brukar göra, kan bero på andra omständigheter och olika åsikter, om hvad som är le juste milieu. Att emellertid franska senatens anseende är t. o. m. större än franska deputerade kam-

marens, torde framgå däraf, att titeln »sénateur» är för mer än titeln »député».

Jag har med dessa anmärkningar velat fria reservanterna och mig själf mot det gjorda påståendet att vi genom den punkt, jag läste upp i början, skulle hafva sagt något, som icke vore riktigt; och jag lämnar till herrarna att afgöra, huruvida någon som helst grund finnes för denna anklagelse. För öfrigt tror jag icke, att herrarna i allmänhet hylla den uppfattning herr Blomberg framställde, att arfvodet drager ned, depraverar och fördärfvar en kammare. Då skulle väl ändå icke herr vice talmannen velat antyda, att äfven han längre fram kunde vara med om arfvode, och enär jag förmodar, att äfven professor Blomberg då skall följa vice talmannens fana, har jag genom denna expose velat underlätta hans öfvergång till den nya ställningen, hvilket ju kan sägas vara en tjänst, som blifvit honom visad.

Jag skall anhålla att få yttra en sak, som ligger alldeles utom det jag hittills sagt. Vi gå snart att fatta beslut i den fråga, som är före, och jag jämte mina meningsfränder i kammaren hade tänkt att först rösta för bifall till utskottets förslag och därefter för bifall till reservationen. Vi hafva af förhållanden, som jag här icke behöfver omtala, beslutit frångå denna ståndpunkt, och vi ämna rösta afslag för utskottets förslag och bifall endast till reservationen. De af herrarna, som tagit del af reservationens alla punkter, veta, att den innehåller allt, hvad utskottet eljest föreslår, och dessutom en punkt till, angående arfvodet, så att, om vi endast ställa oss på reservationens ståndpunkt, vi få allt hvad utskottet föreslagit och dessutom arfvodet. Vi vinna genom denna åtgärd den stora fördelen att hafva klara papper att visa Andra Kammaren. Man skall icke kunna säga: här kommer ni och bjuder tvenne saker; det är någon snara därunder begrafen. Klara papper skall man hafva! Vi skola säga till Andra Kammaren: »här hafva vi tagit utskottets förslag» eller ock: »här hafva vi tagit reservationen»; således »antingen — eller».

Herr af Ekenstam: Så mycket är förut i denna fråga taladt, att det är omöjligt att komma med något nytt. Men om jag ändock nu har begärt ordet, är det för att jag icke vill att min mening skall dölja sig bakom den slutna röstsedeln; och därtill har jag nu så mycket mer anledning, som jag ännu för några dagar sedan ansåg, att man skulle kunna bibehålla och försvara en position helt annan än den, där jag i dag anser att vi måste ställa oss. Ty, mina herrar, jag har efter långvariga öfverläggningar med mig själf kommit till det resultat, att det är klokast att stanna vid den reservation, som af hr Olof Jonsson och hans kamrater afgifvits till utskottets förslag, och jag vill med några ord anföra skälen härtill.

Herrarna känna alla situationen. Den kungl. propositionen kom. Den mottogs med bifall, därför att vi sågo, att det var ett genomtänkt, ett genomarbetadt förslag, men dock med mycken

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

tveksamhet, därför att det var radikalare än något annat, som hittills med utsikt till framgång varit för den svenska representationen framlagdt. Alltjämt, medan det särskilda utskottets arbeten pågingo, hoppades man, att resultatet skulle blifva, att i hufvudsak detta kungl. förslag skulle läggas till grund för utskottets eniga betänkande. Emellertid kom tvedräktsäppet. Det kom med den motion i Andra Kammaren, som kallas den Tällbergiska. Och det var den, som ändrade situationen, så att från det, att man kunde räkna på att folkmeningen till mycket stor del stod på det oförändrade kungl. förslaget, hade den öfvergått till den position, som den Tällbergiska motionen intog. Det dröjde icke länge, förrän Första Kammaren fann, att den hade mot sig icke blott dem, som förut ansågos såsom dess motståndare, utan äfven högerpressen inom en stor del af landet och till och med slutligen dem af Andra Kammarens ledamöter, som man hade haft mesta förhoppningen skulle stöda den mera konservativa riktningen. Under sådana förhållanden må det icke vara underligt, att man spørjer: hvad skall man göra? Det säges, vi skola icke svika vår öfvertygelse. Hafva herrarna öfvertänkt, hvad som kallas för öfvertygelse i detta fall? Det är väl ändå allt hvad vi under vår uppfostran supit in och vid universitetet och annorstädes lärt oss och under en mansålder hört talas om såsom det bästa möjliga. Men detta, som en gång i 1865 års riksdagsordning fastslagits och sedermera alltjämt fasthållits såsom en statsmannatanke af Louis De Geer, detta kan väl icke blifva evinnerligen bestående. Första Kammaren är väl också underkastad utvecklingens lag. Så långt ha vi också kommit nu, att vi måste tänka på, att vi måste följa med den lagen. Jag tror, att vi skulle kunna förlikna vår kammare vid en man i en båt, som kommer utför strömmen. Att ro däremot är omöjligt. Hvad skall då den mannen göra? Skall han låta sina åtgöranden stanna vid allehanda filosofiska funderingar om huru allt kunnat vara annorlunda, om ej det eller det händt? Och skall han under grämlse öfver de omständigheter, som ej tillåta honom landa, där han ursprungligen tänkt sig, låta båten drifva till hafs? Det kan icke vara min åsikt åtminstone. Jag tror, att han gör rätt i att söka styra båten i land på närmaste mål, hvilket, om det än icke är det, där han tänkt sig stanna, dock är det som det är möjligt nå.

Så säga herrerna, att traditionen och kammarens ära fordra, att vi skola hålla den gamla uppfattningen kvar. Det är sant, att det kan kännas smärtsamt att öfvergifva allt hvad som årtal igenom betraktats såsom det bästa, och som egentligen uppburit Första Kammaren. Men hafva icke herrarna tänkt sig in i, huru detta nya valsystem skulle verka? Hafva icke herrarna sett, att genom detta proportionalistiska valsystem allt ifrån urväljarne kommer helt visst en helt annan kammare att sitta här än den nuvarande? Och tro herrarna verkligen, att, om vi nu säga nej till det föreslagna

arfvodet, det icke blir en alldeles gifven följd, att inom kort tid dessa våra nya efterträdare komma att tillägna sig det.

Men, säga herrarna, låt *dem* taga det, men låt oss slippa. Ja, men är det så säkert, att vi kunna slippa? Hafva vi egentligen någon annan utsikt än att antingen nu, såsom jag hoppas, genom tillmötesgående få uppgörelse i år eller också att utsättas för en uppslitande valstrid, där helt visst den bästa position, högern kan intaga. just är på de Tällbergiska villkoren? Då frågan sedan kommer tillbaka, är det andra, som taga upp striden efter oss. Då är det blott fråga, om icke ytterligare ett eller annat villkor göres till de Tällbergiska villkoren.

Under sådan förhållanden, herr grefve och talman, tror jag, att man är kammarens traditioner mest trogen, om man tager det förslag, som närmast kan föra frågan i den lugna hamnen, och därför är det också, som jag här vågar tillstyrka bifall till den reservation, som herr Olof Jonsson framlagt.

Herr Uppsström: Jag hade tänkt börja mitt anförande med att erinra om några detaljer från denna frågas föregående behandling vid senaste riksdagar. Jag har lämnat den tanken och ber att omedelbart få öfvergå till det ämne, som nu utgör föremål för våra öfverläggningar.

Det är nu fråga om att i någon mån utsträcka möjligheten att invälja äfven andra personer till ledamöter af denna kammare än de, som enligt lagstadgad census redan hafva behörighet. Denna lagstadgade census är, såsom vi alla veta, 80,000 kronors fastighetsvärde och 4,000 kronors inkomst. Jag är öfvertygad, att äfven om denna census skulle vara dubbelt så stor, så att det fordrades 100,000, 150,000, ja, 200,000 kronors fastighetsvärde eller 5,000 6,000, 8,000 kronors inkomst, skulle motståndet mot reformen vara alldeles liksom nu. Man vill icke någon förändring i det bestående. Men nu är det väl så, att sedan 40 år tillbaka penningvärdet fallit ofantligt, och landets befolkning har stigit betydligt. Fortgår utvecklingen på samma sätt, medan valbarhetsvillkoren till kammaren hålla sig lika, blir följden den, att den verkliga valbarheten till kammaren inskränkes både absolut och relativt. Och hvilka anspråk ställer man nu på ledamöterna i denna kammare? Jo, större politisk mogenhet, större bildning, vidsträcktare industriell verksamhet o. s. v.

Hvad den större politiska mogenheten angår, tror jag icke, att den nyvalde ledamöten kan äga denna mogenhet. Den kommer först med åren.

Hvad den högre bildningen beträffar, torde det vara allmänt känt, att våra förnämsta vetenskapsmän hafva utgått till största antalet från obemedlade hem. Hängifvenheten för vetenskapen i vårt land har i allmänhet varit förenad med ganska tränga ekonomiska villkor. Den svenske vetenskapsmannen har gemenligen lefvat och dött fattig och Riksdagen har fått taga hand om hans

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

efterlevande. Och den industriella dugligheten slutligen tror jag kan vara större hos den fattige, som grundar en industri, än hos hans efterkommande, som mottaga en välskött fabrik.

Det har sagts i öfrigt åtskilligt emot detta förslag och det har talats mycket äfven om förutsättningarna för denna kammares tillvaro. Jag vill icke upptaga tiden med betraktelser öfver vare sig det ena eller det andra, men jag stannar vid Olai Petri yttrande, att tankarne gå tullfria. Jag skall endast fästa mig vid en sak, som förekommit under debatten i dag och nämnts från denna plats, att försök i smyg gjorts att med lock och pock förmå ledamöter af kammaren att gå öfver till reservationen. Huruvida det är sant, vet jag icke. Jag har ingen omedelbar erfarenhet af det, men jag anser mig kunna tillägga, att enahanda tal har förekommit om lika bemödanden från andra hållet; jag vet icke heller, om detta är sant, ty jag har ingen erfarenhet om det.

Jag tillåter mig instämma i deras yrkanden, som begärt afslag å utskottets förslag och bifall till den af herr Olof Jonsson m. fl. afgifna reservationen.

Herr Wieselgren: Jag hör till dem, som kände sig rent af tvingade att studsa inför den kungl. propositionen, då de först togo kännedom om den; den gick ju så mycket längre, än vi hade trott. Men jag hör också till dem, som, då de tagit reda på det hela, funnit det vara en klok proposition, ett kraftigt grepp, som ovillkorligen skulle åstadkomma någonting annat och bättre, än hvad vi hade kunnat vänta, därest vi tagit ett kortare och mindre betydelsefullt steg. Men det fanns i den en brist; och det var den, att huru valmanskåren än demokratiserats, var kandidatkretsen för dessa valkorporationer icke någon annan än förut. Syftet med de motioner, som hafva framställt förslag om införande af arfvode för Första Kammaren, afser att bota på denna brist. Nu hafva många frågat, hvarför detta väl skulle behöfvas. Jag svarar: för att kunna bibehålla i § riksdagsordningen: i gällande kraft. Där bestämes att Första Kammaren skall hafva lika behörighet och myndighet med den Andra. Ingen af oss kan väl neka — vi hafva fått höra det och läsa det så pass mycket under sista åren, att vi veta det allesammans — att man mer och mer uppfattat Första Kammaren såsom blott de förmögnas, de bildade klassernas representation, d. v. s. att denna Första Kammare har i allmänna uppfattningen blifvit en klassrepresentation, under det att den Andra Kammaren däremot erkännes vara en folkrepresentation. Och däri, mina herrar, ligger en stor fara; ty har en del af en representation mist den uppfattningen om sig bland folket, att äfven den är en folkrepresentation, då har den förlorat sitt fotfäste. Då liknar den pelare, som hänga i arkitraven och icke nå marken. Det är sådana pelare, som ingenting bära, på hvilka man kan med fullt fog tillämpa Ehrenswärds bekanta fråga: kolonner, hvad gören I här? För att icke denna fråga med skäl må kunna en dag framställas

till och i fråga om Första Kammaren, var detta tillägg till den kungl. propositionen enligt min öfvertygelse alldeles nödvändigt. Och vi behöfva icke gå långt för att finna bevis för den satsen. Vi behöfva icke gå längre än till vår gamla ständsförfattning. Hvad var det, som gjorde, att adeln och prästerna blefvo tvungna att nedlägga sin rätt i fråga om att representera svenska folket? Helt enkelt det, att de voro pelare, som hängde i sina arkitraver, men deras baser nådde icke marken. Folket erkände dem icke längre såsom sina representanter, och de måste själfva inse, att detta gjorde deras ställning ohållbar. Trots alla de många förträffliga ledamöter, som dessa båda stånd ägde, kom det dock därhän, att de fingo nedlägga sin uppgift. Men när sedan en icke ringa procent af dessa ständs, hufvudsakligen adelns, medlemmar, blefvo invalda i denna Första Kammare, huru förändrades icke då tonen, huru erkände man icke då, att det var de, som gåfvo kammaren den »aristokratiska» prägel, om hvilken vi hörde talas i går. Det var sant, det var verkligen så; kammaren fick af den en alldeles särskild glans. Nu är den borta. De, som gåfvo den, äro för länge sedan ur vår krets. I stället ha vi fått en annan aristokrati, den, om hvilken en talare i går afton talade; den har ännu icke trutit.

Men det gifves dock några tecken, som hafva bort göra oss litet betänksamma i fråga om framtiden. Ehuru ledamöterna i vår kammare väljas för nio år, visar statistiken, att de flesta icke sitta kvar mer än 6,2 år; och då åldersgränsen för inval till Första Kammaren är satt till 35 år, visar sig dock, att medelåldern här i kammaren är hög och i ständigt växande. Dessa två symtom måste tvinga oss att erkänna, att det icke är så lätt att rekrytera Första Kammaren med den »bildningens och vetandets aristokrati», om hvilken den ärade talaren i går talade. Om nu det föreslagna arfvodet skulle kunna visas motverka, att yngre män, d. v. s. sådana, som till lefnadsåldern ligga närmare den för Första Kammaren bestämda åldersgränsen, män med själfständighet och intresse tidigt ginge in i arbetet och därför också längre kunde hålla ut, då vore detta arfvode en farlig sak, och då skulle jag för min del aldrig föreslagit det. Men jag tror tvärtom; det kommer att verka i en alldeles motsatt riktning, och därför anser jag, att det vore nyttigt. Jag tror, att det kommer att hjälpa Första Kammaren att hålla upp sin ställning såsom öfverhus; ty det är nyttigt för Första Kammaren, att de personer, som hafva mottagit mandat dit, sitta kvar så länge, att kammaren därigenom kan tillvinna sig den fond af erfarenhet och omsikt, som behöfves; det är egentligen *den*, som skall bestämma ett öfverhus' karaktär. Det är icke nog med att man är rik, att man har råd att ligga här. Det måste också vara något mer, någon arbetskraft, någon ungdomlig arbetsiver för att hjälpa till att med kraft föra samhället framåt, ty det är dock det, som är hela den svenska representationens främsta uppgift.

Om utsträckning af den politiska rätten m. m.
(Förta.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Nu hafva många adle män, varma fosterlandsvänner här i kammaren, med djup känsla uttalat sin oro för att de ändringar, som ifrågasättas i vår konstitutionella författning, skola innebära nästan lika många spadttag i och för undergräfvande af vårt nuvarande statsskick. Jag delar icke den meningen. Det är rent oförklarligt, att en så stor omstörtning och så stora olyckor för fosterlandet skulle kunna vara förbundna med det ifrågavarande 1,200-kronors-arfvodet för riksdagsmän i Första Kammaren. Men har man nu den uppfattningen, lär det icke vara möjligt för vare sig mig eller andra att ändra den; och dock vågar jag till dessa ärade män rikta den maningen: försöken ändå tro en liten smula på det svenska folket, på vårt gamla präktiga svenska folk! Då tror jag icke, att sagda oro behöfver vara så stor och gå så djupt, som den nu visat sig förmå.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Wijk, Ivar: Jag vill icke i denna för vårt land så djupt ingripande fråga dölja mig bakom röstsedeln. Jag förstår mycket väl både de ärade representanter, som här i dag yrkat afslag å Kungl. Maj:ts förslag, och dem, hvilka yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, men icke vilja gå längre. Jag kan öppet erkänna, att Kungl. Maj:ts förslag med detta påhäng är för mig beska piller att svälja, och det fordras verkligen en stor själföfvinnelse för att gå med därpå. Men jag gör det. Och hvarför? Jo, därför att jag är innerligt förvissad om att ett afslag skall framkalla en mycket mäktig agitation här i landet, som icke skall leda till något godt och som skall till en kommande riksdag framtinga ett nytt förslag, som herrarna kunna vara förvissade om går ännu längre till vänster och som då blir byggdt på majoritetsval. Det är detta, som tvingat mig att gå med på den Jonssonska reservationen. Men jag begagnar detta tillfälle att förklara, att, därest förslaget skulle falla och ett nytt förslag skulle komma ett annat år, så, äfven om det icke går längre till vänster än detta, men är byggdt på majoritetsval, kommer jag icke att lämna min röst till det. Skulle förslaget nu falla, tror jag, herr talman, att vi begå samma fel, som vi gjorde år 1902.

Jag ber att få yrka bifall till den Jonssonska reservationen.

I hvad herr Wijk yrkat förklarade herrar *Akerberg* och *Fri-man* sig instämma, hvarjämte herr *Olsén* förenade sig med herr Wijk.

Herr Trygger: I går afton under hans excellens statsministerns blixtrande replikeld träffades äfven jag af ett yttrande, som han hade, och med anledning däraf begärde jag ordet och ber nu att få säga, hvad jag då tänkte.

Hans excellens beaktade icke tillräckligt, att, när man replikerar, man äger författa endast repliken, men däremot icke det

yttrande, som man söker bemöta. Det uttalande, som hans excellens lade i min mun, har jag nämligen aldrig haft.

Jag skall därefter be att få taga upp till bemötande det uttalande, som gjordes af statsministern därom, att han under vissa eventualiteter ämnade afgå. Han förklarade, att, om Första Kammaren icke i sitt beslut går längre än till att antaga utskottets förslag, och om Andra Kammaren icke antager något förslag, som möjliggör en lösning af frågan redan vid denna riksdag, regeringen anser sig icke kunna påtaga sig ansvaret för lösningen i den nya situation, i hvilken rösträttsfrågan då kommer. Det är ett betydelsefullt och ett egendomligt uttalande, som hans excellens sålunda gjort. Jag förbigår, att det står i strid, åtminstone i föga god öfverensstämmelse, med Konungens förklaring, då regeringen bildades. Om t. ex. Andra Kammaren skulle antaga ett förslag på majoritetsvalens grund, var meningen, att döma af den kungliga förklaringens innehåll, att landet skulle kallas att fälla utslag mellan proportionalism och majoritetsval, och af hvem annan skulle landet kallas än af den regering, hvars på proportionalistisk grund framlagda förslag blifvit af Första Kammaren antaget? Men fränsedt detta, fränsedt denna kungl. förklaring, är det en ny teori icke blott hos oss, utan, jag tror, i den parlamentariska världen i allmänhet, att en regering med hot om afgång söker förmå en kammare, som vill taga regeringens förslag, att godkänna ett längre gående förslag. Men ännu okändare torde det vara, att en regering icke gör sitt kvarstannande beroende af att ett visst förslag af Riksdagen antages, utan gör detta kvarstannande beroende af att kammaren fattar ett sådant beslut, att ett proportionalistiskt förslag, oberoende af om det är det ena eller andra, blir Riksdagens beslut. Rösträttsfrågans lösning *nu* är alltså regeringens lösen, oberoende af *på hvilket sätt* frågan löses.

För min del sätter jag liksom — jag vet det — hela denna kammare synnerligt stort värde såväl på hans excellens statsministern personligen som på hans förtjänstfulla fosterländska arbete. Men större värde sätta vi på hvad vi anse vara landets bästa, och med den uppfattning, som jag i denna fråga med afseende därpå har, kommer jag att i valet mellan utskottets och reservanternas förslag med min röst stanna vid det förra.

Herr Berggren, Emil: Det vore förmätet af mig, om jag trodde mig kunna framföra några andra och nya synpunkter vid denna frågas behandling, än som redan af kammarens mest framstående element blifvit framhållna.

Om jag likväl vågat begära ordet, så är det endast för att öppet tillkännage min ställning och med några korta drag angifva motiven därtill.

Genom antagandet af utskottets förslag skulle mycket stora fördelar beredas de lägre lagren inom samhället i afseende på *valrätt till båda kamrarna* och i afseende på *valbarhet till den Andra Kammaren*.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Däremot komme valbarheten till Första Kammaren att ändras föga, om ens något.

Liksom nu gällande riksdagsordning skulle det af Kungl. Maj:t framlagda nya förslaget komma att skapa en Första Kammare, i verkligheten byggd på förmögenhetsvillkoren.

Genom antagandet af den Ö. Jonssonska reservationen komme den valbara klassen till Första Kammaren att mycket utvidgas utan annan förändring af kammarens karaktär, än att kammaren icke längre komme att utgöra ett hufvudsakligt uttryck för de stora förmögenheterna och att möjligen den förlorade något af den aristokratiska prägeln, som ännu finnes. Den högre bildningen, den stora industrien, försvarsintressena och kulturen i allmänhet skulle härigenom icke komma att lida.

Skulle man däremot vilja utöka utskottets förslag med ännu något eller några af de s. k. Tällbergiska villkoren, så börjar jag hysa betänkligheter, och dessa betänkligheter öfvergå till fruktan, om vi skulle sjunka något djupare ned i den Tällbergiska stolen. Ty först då kan befaras en Första Kammare besatt af element med en inskränktare syn på tingen, än man här bör finna, och besjälad kanske af öfvervägande egoistiska intressen. Det vore önskligt, att jag här misstoge mig. Därför hysar jag fruktan för vissa delar af det Tällbergiska förslaget, hvilka tillägg enligt min åsikt jämväl skulle blifva till stor skada för landtmännen själfva, ty helt säkert skola de därigenom förlora en stor del af det inflytande i Första Kammaren, som de utan dessa sista tillägg skulle komma att erhålla. Landtmännen i Andra Kammaren borde förstå detta.

I detalj kunna vi ju vara af olika åsikter; i en sak äro dock de allra flesta ense: att rösträttsfrågan bör lösas icke blott i år, utan vid denna riksdag.

Det finnes i dessa dagar godt om profeter och teckentydare. Det talas om att lösa denna fråga i en mångfald tecken. För min del skulle jag önska, att rösträttsfrågan måtte lösas i förståelsens tecken, och måtte härvid Andra Kammarens landtmän förstå att häfda den auktoritet, som konstitutionellt och med högsta rätt bör tillkomma en Första Kammare.

Herr grefve och talman! För Första Kammarens framtid, det är för fosterlandets väl, ber jag få yrka bifall till herr Olof Jonssons reservation.

Herr Sjöholm: Herr friherre Tamm har direkt till mig ställt den frågan, hvilken ställning jag skulle hafva intagit till den nuvarande riksdagsordningen, därest jag varit med åren 1863 och 1865. Om någonting är en fråga, som icke hör hit, så måtte det vara denna, och jag hoppas, att friherre Tamm erkänner, att den saken har icke den ringaste betydelse för den fråga, som vi nu skola afgöra. Men då friherre Tamm är intresserad af att höra hvad jag vid den tiden hade för åsikt, skall jag be att få upplysa, att jag då var student i Uppsala och befann mig i en studentkrets.

när den 7 december på kvällen telegram anlände, att ridderskapet och adeln antagit den kungl. propositionen, och jag uttalade då offentligen den förhoppning, att den nya riksdagsordningen skulle göra vårt land fortfarande lika fritt och själfständigt, som det varit under den gamla statsförfattningen.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Friherre Tamm uttalade också den frågan, hvilken ställning friherre De Geer möjligen skulle hafva intagit, om han nu lefvat, till den Tällbergska motionen; han förklarade, att han icke visste det, och jag vet det icke heller, men jag hemställer till friherre Tamm, huruvida det är antagligt, att friherre De Geer skulle varit med om detta förslag, då vi veta, att han helt kort innan han gick bort ur tiden ställde sig emot förslaget att lämna reseersättning åt Första Kammarens ledamöter.

Friherre Tamm erinrade om ett uttryck, som jag hade under gårdagen, men han citerade det ej rätt. Jag skulle hafva talat om ett utlefvadt folk, men jag sade ett *i politiskt afseende* utlefvadt folk och det är någonting helt annat. Ett folk kan gå framåt i sedlighet och nykterhet och i materiellt välstånd, men det kan dock vara ett politiskt utlefvadt folk, och det blir det lätteligen, om en enda samhällsklass kommer till makten och har makten ensam. Vi hafva en svag konungamakt och ingenting i framtiden som stödjer densamma; jag fruktar, att det i längden ej kommer att gå bra. Jag vill tillägga, att det är detsamma hvilken samhällsklass det är, vare sig den högsta och mest bildade eller den lägsta, som ensam innehar makten, så jag säger ej detta såsom en beskyllning mot någon viss folkklass, utan detta gäller för alla. Jag anser, att under sådana förhållanden blifva vi snart ett politiskt utlefvadt folk. Friherre Tamm tillade, att den nya makttagande folkklassen skulle uppfostras. Jäväl, men det skulle kunna hända, att innan den uppfostran är fullbordad, har vårt folk förlorat sin politiska frihet.

Herr Blomberg: Jag skall icke alltför länge upptaga kammarens tid. Men det är för mig nödvändigt att med några ord belysa det anförande, som för någon stund sedan hölls af en talare på upplandsbänken, och som riktade sig kritiskt mot mitt anförande under gårdagens förhandlingar.

Jag skall därvid först be att få göra den erinringen, att han antingen icke behagat höra på hvad jag yttrade eller också tillämpat en metod, som brukas inom vissa yrken, att man tillägger motståndarne en hel mängd meningar och tankar och sedermera slår ihjäl dem med motbevisning mot hvad de aldrig sagt eller menat.

Min kritik riktade sig mot reservanternas påstående, att det finnes andra stater, i hvilka icke arfvodelshet var föreskrifven för Första Kammarens medlemmar, men där i alla händelser Första Kammarerna hade kunnat bibehålla sin särskilda ställning och sin maktställning. Jag vågade bestrida, att det påståendet var välgrundadt och riktigt, och jag gjorde det så, att jag frågade: hvilka stater? Jo, sade jag, det kan väl icke ifrågasättas andra än vissa

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

stater, som jag nämnde. Och detta vidhåller jag. Ty sannerligen det kan komma i fråga att jämföra den svenska Riksdagens tvåkammerssystem med det tvåkammersystem, som förekommer i de i den amerikanska unionen ingående lemstaterna. Annu mindre kan så vara förhållandet med de statliga bildningar, provinser, som ingå i den kanadensiska unionen, eller andra af talaren påpekade bildningar. Jag vidhåller, att det icke kan vara allvarligt tal om andra än de af mig angifna staterna.

Jag vågade påstå, att jämförelsen var fullständigt värdelös, när det gällde Nordamerikas Förenade stater som helhet, och jag framhöll först och främst, att där senaten hade en vida öfverlägsen ställning först och främst på den grund, att den icke var blott och bart en länk i representationen i vanlig mening, utan att den särskildt representerade de olika stater, som i unionen ingingo — senaten företräder dem ungefär på samma sätt som regeringarna företrädas i andra förbundsstater, särskildt i tyska riket genom dess förbundsråd. Det var detta, som var kärnan i min replik; sedermera framhöll jag såsom ytterligare bevis för denna senats makt och särställning, att den har inflytande på unionsregeringen — en konsekvens af det föregående.

Därefter öfvergick jag till Holland och sade, att jämförelsen med dess första kammare haltade i flera stycken. Den haltade först och främst, därför att i Holland den census, som är föreskrifven till första kammaren, i själfva verket är så oerhördt hög, att där ingen kan komma in, som icke är i den förmögenhetsställning, att frågan om tillvaron eller icke tillvaron af arfvode är fullkomligt likgiltig. Jag påpekade vidare, att jämförelsen haltade däri, att Hollands första kammare i själfva verket i statsrättsligt hänseende liksom också i faktiskt politiskt hänseende spelar en underordnad roll. Och jag har icke hämtat mitt omdöme ur något kompendium i statskunskap, utan det har jag hämtat ur bestämmelserna i författningen, sådan den faktiskt tillämpas och sådan den faktiskt har af statsrättslärare erkänts tillämpad.

Därefter kom jag till Danmark, och talaren på upplandsbanken ville påstå, att jag sagt, att arfvodet skulle dragit ned landstinget på något sätt. Nej, med förlof, jag sade, att det danska landstinget har kunnat hålla sig uppe tillförene alldeles oberoende af arfvodet, som där lämnades, därför att dess medlemmar delvis voro tillsatta af regeringsmyndigheten, och därför att en stor del ledamöter voro utsedda af själfständigt inverkan, högt beskattade medlemmar af danska folket. Redan tidigare hade denna kammare nog svårt att hålla sig uppe i kampen mot det folkvalda folketingets anspråk. Men under senare tider, sedan de kungavalde medlemmarne blifvit utsedda af regeringar, hvilka stått folketinget närmare, och då därjämte starkare liberala och radikala tendenser tryckt sin prägel afven på landstingsmannavalen, har följden blifvit, att tinget förlorat alltmer af förmåga att verkligen hålla sig uppe såsom en själfständigt och betydelsefullt medverkande faktor i det danska riksdagslivet.

Jag kom sedermera öfver till Frankrike. På denna punkt har den ärade talaren sekunderats af en talare på stockholmsbänken, som nyss helt kategoriskt uttalade, att mitt påstående skulle vara oriktigt. Det kunde vara sant, sade han, med afseende å författningens innehåll, men ej med hänsyn till politisk praxis. Jag sade, att författningen tillägger de två kamrarne full självständighet och gifver öfverhufvudtaget äfven senaten verkligt, berättigadt inflytande på statens angelägenheter. Men jag tillade, att denna författningens anda och bokstaf faktiskt icke kunnat upprätthållas, utan att det visat sig en ständigt fortgående förskjutning i den riktningen, att senaten fogar sig under deputerade kammarens vilja, rättar sig efter de strömningar, för hvilka den gör sig till målsman. Jag har också påpekat, huru det kommer sig, att detta kan ske. Det framtvings genom åberopande af den allmänna meningen, såsom uppbärande deputerade kammarens åsikter, och genom yrkanden på författningsrevision, som tillkommer kongressen, i hvilken senaten förlorat sitt lika berättigande, i det den väl där sätter in sina medlemmar, men där deputerade kammaren äfven ingår med hela sitt antal, som är nästan dubbelt så stort. Jag vill här blott erinra om, att i själfva verket i Frankrike denna förskjutning fortgått alltsedan den tid, då ministären Broglie år 1877 försökte stödja sig på senaten mot deputerade kammaren. Det har endast en enda gång visat sig, att senaten kunnat på ett verkligt kraftigt sätt inverka på regeringens sammansättning. Det var, när år 1896 senaten genom upprepade misstroendevota, hvilka den till sist klädde i den form, att den nekade godkännande af deputerade kammarens budgetsförslag, för så vidt som denna budget skulle gifvas åt den dåvarande regeringen, i själfva verket störtade Bourgeois' ministär. Men för öfrigt är det ett känt faktum, att senaten i Frankrike glidit ned från sin politiska makt. Den har särskildt glidit ned från sin maktställning med afseende å budgeten. Den har väl haft lagens tydliga bestämmelse att härutinnan stödja sig på, men den faktiska politiska praxis talar ett annat och värtaligt språk om huru senaten, en mycket aktad, inflytelserik och betydelsefull samling från början, faktiskt försvagats. Mina uttalanden voro riktiga både med afseende å författningen och dess praktiska tillämpning. Det var det danska landstingets och franska senatens oförmåga att upprätthålla sin maktställning jag åsyftade, när jag talade om att »vestigia terrent». Och jag förmenar fortfarande, att dessa exempel böra mana oss att icke rubba de stöd, hvilka vår författning uppställer i syfte att stärka och befästa grunden för vår Första Kammare, det ena först och det andra sedan.

Den ärade talaren sade sedan, att jag yttrat mig så, som att arfvodet skulle i sin mån bidra till att neddraga eller depravera Första Kammaren, eller den kammare, hvars medlemmar åtnjuta arfvode. Ett sådant yttrande har aldrig af mig blifvit fälldt. Jag har endast talat om att ingenting var anfördt, som innebär tillräckliga grunder, hvarför man skulle taga bort en bestäm-

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

melse i vår författning, som hittills ländt till denna författnings styrka och har varit till båtнад, till kraft för denna kammare och det arbete den utfört. Och jag har sagt, att man väl skulle besinna sig, innan man tager bort den bestämmelsen, då man icke kan påvisa andra och bättre grunder för borttagandet än dem, som reservanterna kunnat anföra.

Härmed har jag, som jag tror, besvarat det inlägg, som af denne talare mot mig gjordes. Och jag vill här till sist blott tillägga det, att ingen kan varmare och lifligare än jag önska, att rösträttsfrågan skall lösas. Jag uttalade också i går som min bestämda övertygelse, att den läggning af rösträttsfrågan, som den fått i Kungl. Maj:ts proposition, var en läggning, som genom sin själfständighet, genom den omfattning den fått var en verklig reform, en reform, som innebär icke blott ett styckevis omläggande af vårt samhällsskick och särskildt vårt riksdagsskick, utan var en omläggning, som gick till roten och sålunda syftade att fullständigt demokratisera vår representation likasom underlydande mindre representativa organ. Och jag framhöll som en förtjänst hos detta förslag, att det sålunda redan i de små församlingarna, i de kommunala organen indrog folkelementen i hela deras omfattning för att fostra dem till att blifva dugliga krafter i det stora och maktpåliggande arbete, som Riksdagen har att utföra. Den tanken besjälar mig ännu, och det är den tanken, som gör, att jag vill främja ett rösträttsförslag sådant som det framlagda. Men jag vill icke därför bryta sönder eller försvaga Första Kammaren i andra delar eller mera vidtgående, än som för detta vidtgående förslag kräfves. Därför tillåter jag mig fortfarande yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hägglund: Jag har trott mig böra från denna plats i detta ögonblick tillkännagifva min ställning i den föreliggande frågan, och därför har jag vågat begära ordet. Då de allvarliga försök, som inom utskottet vidtagits för att få ett enhälligt utskottsbetänkande till stånd, såsom bekant icke ledt till önskad resultat, utan man finner, att utskottet står splittradt i sex skilda riktningar, är det uppenbart, att kammarens ledamöter lätt kunna bli villrådiga om, hvilket förslag af de många föreliggande som är det bästa att antaga. Sådan situationen ter sig för mig, ställer sig emellertid frågan så, att vill man säkert få ett fredsslut på den långa strid, som pågått så länge i och för rösträttsfrågans lösning landet rundt, då bör man taga reservationen för att få något. Ty då, men icke eljest — så är min uppfattning — få vi majoritet i Andra Kammaren för herr Hans Anderssons reservation, och då är underhandling och slutlig uppgörelse möjlig. Men vill man däremot fortsätta den långa striden och göra den ännu mera upprifvande och uppsplitande, än den någonsin förut har varit, skall man stödja utskottets förslag. Ty då går en del af samlingspartiet åter från Tällbergslinjen och samlar sig kring sin gamla älsklingsidé, majoritetsval, då får enligt min förmening herr Staafts

reservation majoritet i Andra Kammaren, och därmed är, såvidt jag kan förstå, all underhandling omöjliggjord. Proportionalismen är då vid denna riksdag fallen och sannolikt för alltid.

Mången kan ju hafva skäl att tänka, att det är bättre att fortsätta striden än att taga ett mycket svagt och dåligt förslag, och jag vill ej förneka, att det borde hafva varit tillräckligt med utskottets förslag. Men det lär väl knappast vara tänkbart, att, om förslaget faller i år, vi nästa gång skola kunna få något bättre förslag än det, som nu är möjligt att få godkänt vid denna riksdag jämväl om det gäller *hela* Tällbergslinjen. Och en annan sak: om vi skulle kunna hafva utsikt till seger, därest vi besluta oss för fortsatt strid, är det nödvändigt, att vi äro väl väpnade och för öfrigt rustade. Men huru är det med den saken? Jag hörde visserligen en stark stridsman, en högt aktad talare på kronobergsbänken, helt modigt från denna plats i går förklara, att han i Småland hade starka trupper, med hvilka han tilltrorde sig kunna bekämpa de Tällbergska villkoren. Det vore godt, om så är fallet, men jag fruktar högeligen, att den högt ärade kammarledamoten på kronobergsbänken erhållit de goda och lugnande försäkringarna från sådana håll i Småland, som icke äro vederhäftiga. Jag kan icke neka till att jag har den uppfattningen, att de upplysningar, den ärade talaren gaf oss i går, härstamma från samma håll, som då samme man yttrade sig vid det tillfälle, då rösträttsfrågan i fjol förelåg för diskussion, då han förklarade, »att proportionalismen i vårt land vore död, i all synnerhet i Småland». Detta förklarade samme ärade kammarledamot då med en bestämdhet, som knappast tålde motsägelse, ehuru det för oss, som åhörde detta, var väl bekant, att i Andra Kammaren från denna landsdel då icke fanns och ännu icke finnes någon representant, som hyllar majoritetsval, utan alla äro bekännelsetrogna och varma anhängare af det proportionalistiska valsättet.

Jag har den förvisning, att de, som äro med om en fortsatt strid, behöfva säkra och modiga trupper. Ty, som bekant, generalerna hembära icke ensamma segern. Man har, för så vidt jag förstår, icke några egentliga trupper att lita till. Fråga vi nu det svenska folket, som skulle utgöra trupperna, är jag viss om att vi få ett enstämmigt, åtminstone i det närmaste enstämmigt, uttalande om, att det är med om de Tällbergska villkoren.

I dessa dagar blicka alla lojala medborgare med hopp och förtröstan upp till Riksdagen, upp särskildt till denna kammare. Alla hoppas, att Riksdagen skall kunna bringa frågan till en lycklig lösning nu, då vi i vårt land äga en regering, för hvilken såväl dess politiska vänner som dess politiska fiender måste hysa en stor beundran och aktning och till hvilkens förmåga att leda rösträttsfrågan i rätt spår vi proportionalister hyst och hysa en säker förvisning. Man måste nu, om man skall kunna lösa rösträttsfrågan vid denna riksdag — man måste, säger jag, om man skall kunna göra det nu — närma sig de Tällbergska villkoren och däraf taga så mycket, som absolut är nödvändigt, för att det Tällbergska för-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

slaget skall kunna vinna majoritet i Andra Kammaren. Det steg till närmande, som man då måste taga i första rummet, är enligt min förmening beslut om arfvode för denna kammars ledamöter, och taga vi icke detta steg nu, riskera vi tämligen säkert, att frågan helt och hållet faller vid denna riksdag. Men, mina herrar, om också icke detta skulle inträffa, utan Tällbergarne i allt fall stå fast och i Andra Kammaren på den grund skulle kunna vinnas majoritet för Tällbergiska förslaget, tro herrarne då, att alla hinder äro undanröjda, förutsatt, att Första Kammaren ställer sig på Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag? Faran står ändå kvar i oförminskad grad, ty om kamrarna således fatta olika beslut, i det att Första Kammaren tager utskottets förslag och Andra Kammaren därtill sluter de Tällbergiska villkoren, kan man väl med all sannolikhet förutse, att utskottet, som skall förbereda sammanjämkningsen, kommer att söka att dela tvisten midt itu och förty hemställa, att Första Kammaren är med om arfvode, under det att Andra Kammaren afstår censusedsättningen. Men tro herrarne, att Andra Kammarens majoritet skall komma att nöja sig med ett sådant förmedlingsförslag? Jag för min ringa del tror det icke, och skulle dessa mina farhågor besanna sig, hvad hafva vi då att vänta? Jo, frågans fall i första rummet och proportionalismens afskrifning för alltid, Riksdagens upplösning kanske och nya val. På hvilken sida valmännen då komma att ställa sig, tillkommer icke mig att förutsäga, då hvar och en af oss helt visst torde hafva sig bekant ställningen i landet ute hos våra valmän.

Jag har här i min hand en petition, en vädjan i främsta rummet till Västernorrlands läns representanter och en bön till alla öfriga riksdagsmän. Denna vädjan, denna bön går ut på, att Riksdagen måtte lösa rösträttsfrågan detta år på grundval af regeringens förslag. Denna petition är underskrifven af 1,200 valmän från Medelpads landsbygd. Därjämte har jag i min ägo flera resolutioner från det län jag har äran representera, bakom hvilka många hundratals valmän stå och nu anropa om vår, om Riksdagens medverkan att lösa rösträttsfrågan på grundval af regeringens förslag och, där så erfordras — med särskild betoning: *där så erfordras* — med de Tällbergiska villkoren. Våra valmän stå, så tror jag, eniga såsom en man och kräfvat af oss, att vi nu skola bidra till lösning af rösträttsfrågan, om vi ock därvid skulle nödgas utgifva en så stor lösepenning, som de Tällbergiska villkoren utgöra. Köpeskillingen är stor. Jag är den förste att öppet erkänna detta. Men då den med rätt eller orätt kräfvades, måste vi fråga oss själfva, om den verkligen är så stor, att vi icke kunna vara med om att utgifva den. Jag anser den icke så stor, att icke vådorna af frågans fall och proportionalismens totala afskrifning äro långt större; och för öfrigt vill jag tillika hafva betonat, att jag icke — såsom här under debatten så ofta med styrka framhållits — anser, att de Tällbergiska villkoren förstöra Första Kammarens politiska färg och konstitutionella byggnad. Den har därigenom icke afsevärdt demokratiserats. Det är den redu-

cerade kommunala röstskalan, som sätter den politiska färgen på Första Kammaren, och detta med eller utan arfvode åt dess ledamöter. De proportionella valens egenskap att rättvist fördela platserna i denna kammare emellan alla partier i förhållande till partiernas styrka i förening med den fyratiogradiga rösträttsskalan är i hvarje fall en borgen för att åt denna kammare äfven med arfvodet skall komma att bevaras platser åt sådana män, som företräda den högre bildningen samt städer, handel och industri, och att kammaren för öfrigt genom detta »villkor» icke undergår till sin konstitutionella byggnad någon förändring, och därför, herr grefve och talman, ber jag att få yrka afslag på utskottets förslag och bifall till herr Olof Jonssons m. fl:s vid utskottets betänkande fogade reservation.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Herr Ros: Jag skall ej tillåta mig att uttala något klander öfver de män, som vid rösträttsförhandlingarna 1902 ledde frågan in på den allmänna rösträtts väg, men jag kan ej underlåta att konstatera det faktum, att de förutsägelser, som under den debatten gjordes af åtskilliga talare inom denna kammare, nu nått sin fullbordan. Man spådde, att den allmänna rösträtten, omgärdad af sådana garantier, att den skulle kunna accepteras af denna kammare, att denna rösträtt dock ingalunda skall kunna tillfredsställa de nya rösträttskrafven, och att när det rösträttsförslag, som borde blifva följden af 1902 års riksdagsskrivelse, skulle nå sin slutliga behandling i svenska Riksdagen, skulle vi nog få den allmänna rösträtten — men utan garantier. Väl vet jag, att från vänsterhåll framvisas för svenska folket såsom ett rödt spöke detta proportionella valsysteem och såsom en förhatlig högergaranti, men jag tänker, att vi här äro alla därom ense, att så icke är fallet och att dess värde såsom konservativ garanti är ganska ringa. Det proportionella valsysteemet har sin betydelse som ett värn för minoritetens rätt, minoriteten må nu vara vänster- eller högerminoritet, och det är såsom sådant det äger sitt berättigande. Det är nu fjärde gången ett rösträttsförslag, byggdt på den allmänna rösträtts grund, föreligger i Riksdagen, och aldrig, det yttrades i går i Andra Kammaren från utprägladt vänsterhåll, har ett så demokratiskt regeringsförslag blifvit framlagd, och aldrig, om ej möjligen vid 1905 års riksdag, har rösträttsfrågan varit så nära sin lösning som nu. Denna lösning tillfredsställer visserligen icke många i denna kammare, jag vet det och jag undrar icke därpå, men en lösning, om ock mindre tillfredsställande, är dock bättre än ingen. Det kan ej annat än väcka förvåning, när man hör personer yttra sig, som de gjorde i går, att rösträttsfrågan visserligen måste lösas snart, men att det ej nödvändigt måste ske vid denna riksdag, utan att man kunde vädja till folket i val. Ja, mina herrar, detta tal om att man bör vädja till folket i val har länge idisslats uti den radikala pressen, men jag väntade ej att få höra det i denna kammare och allra minst från den talare, som här hade detta yttrande. Samma ärade talare förklarade, att han ej ville böja sig

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

för folkmeningar eller för partipressens imperativ. Ja, rätt så, men därför att man tager intryck af den allmänna folkmeningens kraf på att frågan bör lösas och lösas snart, därför böjer man sig ej under folkmeningen i afseende på sättet för dess lösning. En talare yttrade i går, att denna uppsplitande rösträttsstrid förhärjar landet och förtager det dess lifsmod. Jag delar fullkomligt denna uppfattning och just därför är jag äfven beredd att göra allt hvad göras kan för att bidraga till denna frågas lösning. Dock icke som skulle jag vara nog naiv att tro, att därmed vinnes samhällsfrid och samhällsro i landet. Nej, så länge klasskillnader finnas och så länge olika ekonomiska förhållanden och skilda lefnadsomständigheter och så länge mänskliga lidelser existera, så länge tror jag icke, att samhällsfriden gör sitt inträde i världen. Om vi verkligen vilja frågans snara lösning, då ligger den antagligen så, att man måste låta alla sina betänkligheter löpa och redan i dag bestämma sig för att inslå på den väg, som af reservanterna till utskottets förslag är angifven. Man har här sagt, att detta skulle innebära en omläggning af Första Kammaren och af grundvalen för densamma samt en förändring af dess karaktär och konstitutionella betydelse. Jag förstår ej det talet från dessa representanter, hvilka i samma andetag äro beredda att gå med på utskottets kommunala rösträttsförslag. Där har jag tänkt mig, att grunden skulle ligga till denna omläggning af Första Kammaren, men ej så mycket i arfvodet till dess ledamöter. Att stora vänsterskaror eller åtminstone en massa vänstermän skola intränga i denna kammare efter en omläggning sådan som den utskottet föreslagit och anordnat är ju en alldeles klar sak, men för mig är det icke mera afskräckande, om det blir vänstermän från landtmannakretsar än från de högre klasserna, som skola göra sitt inträde i kammaren; ty vi veta ju alla, hurusom de radikala tendenserna och åsikterna trängt ganska långt upp till samhällets höjder. Det är väl möjligt, att vänstermannen på denna höjd skådar vidare ut öfver samhället och kan bättre än landtmannen tillgodose samhällets kulturella intressen, men detta hindrar ej, att landtmannen kan komma att i många andra afseenden väl försvara sin plats i denna kammare.

En talare sade i går, att det finns ett hypnotiserande ord, ett ord som hypnotiserar svaga andar, hvilket ord heter *måste*, och att det är detta ord, som utgör det egentliga skälet, hvarför så många redan nu äro beredda att inslå på den väg, som af reservanterna är angifven. Det är icke därför att jag »måste» gå med på denna väg, som jag gör det yrkande jag kommer att framställa, utan det är därför att jag anser mig böra, att min plikt känsla bjuder mig, göra allt hvad göras kan för att icke lägga någon den minsta sten i vägen för rösträttsfrågans lösning nu i år. Det är därför, som min plikt känsla bjuder mig att nu yrka bifall till utskottets förslag med tillägg af den utaf herr Olof Jonsson m. fl. anförda reservation.

Häri instämde herrar *Herdin* och *Petersson, Lorentz.*

Herr Strömberg: I likhet med så många, jag kan säga flertalet af denna kammares ledamöter, har äfven jag en känsla af att detta förslag till rösträttsfrågans lösning i samband med så stora inskränkningar i den kommunala rösträtten, vare sig med eller utan ytterligare demokratiserande tillägg, gör så stora ingrepp i nu bestående förhållanden, att man måste anse stor fara föreligga för att vår framtida politiska utveckling ej skall kunna fortgå på det lugna och sansade sätt, som är nödigt, om denna utveckling skall bli god och för landet lycklig. En så våldsam och på en gång skeende inskränkning i den kommunala rösträtten, hvarigenom landstingens sammansättning ju kommer att så väsentligt förändras, skall också gifvetvis ha till följd, att denna kammares ledamöter komma att inom kort bestå af i det närmaste likartade element som den Andra Kammarens och att därigenom också, på sätt från så många håll här framhållits, den karaktärsskillnad, som bör finnas mellan kamrarna, blifver utplånad. Visserligen har man från ett och annat håll försökt göra gällande, att faran härför ej skulle vara så stor och att Första Kammaren nog kommer att i någon mån åtminstone behålla sin särskilda karaktär genom det olika valsättet för dess tillsättande och en del andra förhållanden. Men jag får säga, att för mig kunna dessa skäl icke hafva synnerligt stor betydelse i jämförelse med den inverkan, som måste bli en följd af landstingens genom de nye urväljarne ändrade sammansättning och den tillökade krets af kandidater, som de så ändrade landstingen hafva att välja emellan, särskildt om till Första Kammarens ledamöter skall läggas arfvode i sammanhang med nedsatt census. Jag tror därför, liksom så många andra, att inom kort skillnaden kamrarna emellan skall blifva utplånad och det hela komma att mynna ut i ett maskeradt enkammarsystem. Visserligen får man ju en fördel i det proportionella valsättet, som i någon mån torde motväga en dylik fara, men ehuru jag för min del är den allra varmaste vän af detta valsystem, som är både rättvist och billigt, och vill på allt sätt medverka till dess genomförande, befarar jag dock, att mot farorna af ett enkammarsystem är ej ens det valsättet fullt betryggande.

Detta å ena sidan, men å andra sidan hyser jag den bestämda uppfattningen, att rösträttsfrågans snara lösning är en nödvändighet för att den ej längre skall, såsom på sin tid tull- och unionsfrågorna, verka splittrande och förlamande på vår nation och hindra dess samling för lösande af andra samhällsfrågor. Och då jag dessutom hyser den förhoppning, åt hvilken vice talmannen i går gaf uttryck, då han yttrade, att de nya valmansskarorna och de representanter, som här skola insättas, vid utöfningen af den stora makt, som lägges i deras händer, också skola känna maktens ansvar och låta sig däraf ledas, och man möjligen däraf kan våga hoppas och tro, att förhållandena ej skola utveckla sig så illa, som man nu be-

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.
(Forts.)

farar, vill jag i likhet med de flesta af kammarens ledamöter, om än med tvekan och oro, låta mina betänkligheter fara och är beredd att med min röst bidra till frågans lösning i år. Efter allt att döma kan ju denna lösning icke ske genom sammanstående beslut af de båda kamrarna, utan man måste utgå från att en eventuell lösning endast kan äga rum på sammanjämkningens väg, och vid sådant förhållande har jag hittills ansett bästa ståndpunkten vara att stå på Kungl. Maj:ts förslag med däri af utskottet gjorda ändringar. Men jag får bekänna, att efter hans excellens statsministerns uppträdande såväl vid gårdagsförhandlingarna som i dag, och då jag är viss om att han, som bättre än någon annan känner situationen, ej utan tvingande nödvändighet öfvergifvit den ståndpunkt, han från början intagit, och gjort de förklaringar, han här afgifvit, och jag således måste säga mig att ett ytterligare steg af tillmötesgående är från Första Kammarens sida nödvändigt, om frågan nu skall lösas, så är jag beredd att följa honom på uppgifvelsens väg och vill därför, herr grefve och talman, afgifva min röst för bifall till herr Olof Jonssons m. fl. reservation.

Herr Afzelius: Jag skall icke mycket förlänga denna debatt; det är icke för att utveckla de synpunkter, hvilka för mig äro bestämmande i denna fråga, som jag begärt ordet; det har under denna långa diskussion redan gjorts af andra bättre än hvad jag nu skulle kunna det. Utan jag har begärt ordet därför, att, då den ståndpunkt, jag intager, mötts med så många hårda domar och starka ord, jag känt det som en plikt att öppet bekänna den. Jag erkänner, att jag har tvekat; jag har tvekat om rösträttsfrågans lösning öfver hufvud på det kungliga förslaget grund. Första-kammarproblemet framträdde för mig vida mera kompliceradt, mera svårt än att jag tyckte mig tilltalad af det jämförelsevis enkla sätt, på hvilket Kungl. Maj:t har velat lösa det. Men vid närmare pröfning har jag uppgifvit denna tvekan och öfvertygat mig själf, att detta dock är den under nuvarande förhållanden bästa möjliga lösningen. Och jag har vant mig vid att i politiska ting räkna med möjligheter och icke med önsningar. Proportionalismen är i allt fall den bärande grunden för hela förslaget.

Alltså, jag har slutit mig till Kungl. Maj:ts förslag. Sedan jag det gjort, har jag icke tvekat att ifrån det kungliga förslaget gå öfver till herr Olof Jonssons reservation. Äfven efter min uppfattning utgör detta arfvode endast en naturlig konsekvens af samma kungliga förslag. Hvarför? Jo, därför att, när det är fråga om sådant som att utsträcka medborgerliga rättigheter, det aldrig duger att tänka en tanke endast till hälften, att det aldrig duger att stanna vid pappersparagrafer, utan man måste alltid gifva realiteter. Man måste gifva icke en formell valrätt, utan en verklig *representationsrätt*. Herr Heuman i sitt lifliga anförande i går önskade med den värme och hjärtlighet, som är honom så egen, våra bönder, »våra hederliga, präktiga bönder» välkomna

i denna kammare. Det gjorde han visserligen, men när tror den ärade talaren, att han skall få utföra denna hälsningsceremoni, ifall han icke också ger dessa bönder arfvode. Han vet säkert, att i Stockholm lefver man icke på önsknningar, de må vara hur fromma som helst.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Alltså, herr talman, jag betraktar detta som en själffallen konsekvens af det kungliga förslaget, det är detta, som ger kraftvet dess styrka. Jag förstår därför mycket väl dem, som säga nej till hela detta förslag; men att taga grunden och afvisa denna konsekvens, däri ser jag icke bevis på mod och kraft och fasthet, som det hette i går, utan på kortsynthet.

Är nu detta arfvode något så farligt? Jag rädes icke för den faran. Och jag har sedan i går fått ett rent argumentum ad hominem, om jag så må säga, i den frågan. Herr vice talmannen har i sitt andra yttrande i går lyft en flik af den slöja, som för oss höljer, icke framtiden, utan det förflutna, gläntat på förlåten till det tempel, som kallas det hemliga utskottet. Jag fick det intrycket — jag tror icke jag misstagit mig — att inom utskottet varit förhandling om en uppgörelse på basis jämväl af arfvode, hvilket förslag äfven Första-kammarledamöter biträdt. Jag får säga, att jag vid sådant förhållande tror, att åtskilligt af de starka ord och hårda domar, som här fällts öfver vår ståndpunkt, rättvisligen kunnat adresseras till herr vice talmannen också. En sådan delning skulle för oss ha varit särdeles angenäm och stärkande.

Nu svarar man: detta är fullkomligt riktigt, men *då* var det fråga om en uppgörelse. Ja, mina herrar, hvad är det väl fråga om nu? Utskottet har misslyckats i sitt försök; vi måste taga vid, där utskottet slöt. Ha Ni icke sett under dessa dagars långa timmar, huru stora skaror af våra kamrater från Andra Kammaren stått här inne och åhört våra förhandlingar? Tro herrarna, att det varit för att njuta af vår vältalighet? Nej, det har varit för att bida tecknen, för att se, om handen skulle räckas till uppgörelse. Herr talman, för min del är jag beredd att säga: se här, min hand, slå till!

Jag lägger alltså min röst för reservanternas förslag. Då jag gör det, är det från min sida intet offer, sådant som man här så mycket talat om — den enskilde har icke i en sak som denna något offer att göra — jag gör det helt enkelt därför, att jag anser det vara min plikt mot fäderneslandet.

I detta anförande instämde herrar *Berlin, Cederberg, Jeppson, Ljungberg, Tham, Sebastian, och Weinberg.*

Herr Björck: Jag har icke begärt ordet för att länge upptaga herrarnes tid — jag kan nog förstå, att Ni ären otåliga — utan jag vill bara förklara min ståndpunkt. Jag vill icke segla under falsk flagg, icke dölja mig bakom den hoprullade sedeln,

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

utan jag säger för mina kommittenter och för hvem som helst, att jag kommer att rösta för reservanternas förslag. Men jag tillägger, att jag gör det icke gärna. Jag hade hoppats, att det skulle kunnat stanna vid utskottets förslag, och det var min allvarliga föresats att stanna därvid. Men sådan är världen, af omständigheternas makt tvingas man fram, och man gör orätt, om man under alla omständigheter bara håller på sin gamla åsikt. Nu kan man ju säga, att det icke bevisar rätta modet att icke kunna stå vid hvad man tänkt vara rätt. Men jag tror, att det visar mera mod, att, då man inser, att man måste göra en uppoffring af egna tycken och sympatier, man också vågar taga steget ut, fast man äfven riskerar att af forna meningsfränder dömas hårdt såsom opålitlig. Det är icke med mig som med den föregående talaren, ty han sade i sitt briljanta anförande: Jag gör icke någon uppoffring. För mig är det en verklig uppoffring att gå med reservanternas förslag, men jag gör den uppoffringen, när jag anser, att fosterlandets väl kräver det. Och jag tror, att så är förhållandet i detta fall. Jag tror, att om vi afslå reservanternas förslag, faller frågan i Andra Kammaren, och det vore en mycket stor olycka, större än som nu kan helt öfverses.

Således, mina herrar, vill jag blott tillkännagifva, att jag biträder reservanternas förslag, men jag gör det nödd och tvungen, ja, jag kan t. o. m. säga, att jag gör detta offer med bedröfvelse. Men det kan icke hjälpas. Min enda tröst blir den, att jag hoppas, att i denna kammare, sådan som den kommer att taga gestalt, skola sitta redliga svenska män, för hvilka Sveriges väl betyder mera än de 1,200 kronor, som de skulle få, för det de sitta här, och betyder mera än egna åsikter och tycken. Herr grefve och talman, jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Herr Wennberg instämde med herr Björck.

Herr Jonsson: Jag har begärt ordet endast för att undanröja ett missförstånd hos herr vice talmannen till följd af mitt yttrande i går. Jag angaf såsom motiv, hvarför kammaren borde biträda den öppna dörrens politik och säga ett bestämdt ord, att det var kuragömmapolitik, som under ett visst skede ägt rum inom rösträttsutskottet. Men jag ber få försäkra, att detta så mycket mindre kunde vara riktadt mot herr vice talmannen, som vi båda, när tiden var inne, hade gärna sett, att den sekretess, som en tid var på sin plats, efteråt kunnat häfvas, men det är icke vårt fel, att så icke skett. Han måste således låta alla miss-tankar fara, att det var något hugg mot honom i detta mitt yttrande.

Grefve Douglas: Endast ett ord, herr grefve och talman, till ett personligt svar. En ärad talare på norrlandsbanken har i dag på förmiddagen enligt det stenografiska referatet yttrat ungefär följande: »En ärad talare på östgötabanken påminde, att regera, det är att förutse, men hur var det vid det tillfälle han

själf sätt i Konungens råd? Det hade varit önskligt, att denna siaregäfvu funnits hos de föregående regeringarna, da hade under rättelsen om hvad som hände 1905 icke kommit till oss som ett bref på posten.»

Med anledning däraf ber jag få upplysa den ärade talaren om att det var just därför, att jag i slutet af 1890-talet förutsåg unionsbrottet, men icke kunde få min Konungs bifall till den politik, som jag ansåg skulle föras, och de åtgärder, som skulle vidtagas för att hindra detta unionsbrott, jag år 1899 begärde mitt afsked. Huru det kan anses vara en brist på förutseende, öfverlämnar jag åt den ärade talaren att själf bedöma.

Men saken har ett visst intresse just i detta ögonblick, alldeles icke för min egen skull, långt därifrån. Då var det en utrikesminister, som begärde sitt afsked, därför att han icke vidare hos sin Konung ansåg sig äga det förtroende, han behöfde för att föra en politik, som han ansåg gagnelig för landet och unionen. I dag ha vi af hans excellens herr statsministern hört en förklaring, som gick ut därpå, att hela ministären ämnar begära sitt afsked, därest en kungl. proposition skulle vinna Första Kammarens bifall, men sedermera förkastas af den Andra. Men jag tror mig veta, att denna förklaring afgifvits endast i Första, icke i Andra Kammaren, till hvilken den enligt min uppfattning egentligen skulle varit adresserad. Detta, mina herrar, kan gifva oss en liten försmak af de konstitutionella förhållandena vi drifvas emot samt af den roll, en blifvande Första Kammare kommer att spela i vårt politiska lif. Jag har icke något vidare att tillägga.

Herr Dieden: I en så viktig fråga som denna önskar jag tillkännagifva min ståndpunkt. Jag tror icke, att rösträttsfrågan löses vid denna riksdag, såvida icke reservanternas förslag här antages. Därför, men också endast därför, kommer jag att skänka min röst åt herr Jonssons reservation.

Herr Fossér: Jag vill till protokollet hafva antecknadt, huru mitt votum kommer att falla i denna fråga. Jag ställer mig obetingadt och med full öfvertygelse på deras sida, som yrka bifall till herr Jonssons reservation. Risken är för stor, för att man icke skulle antaga denna reservation. Risken är rösträttsfrågans fall vid denna riksdag. Rösträttsfrågans fall ytterligare en gång är efter mitt sätt att se en olycka för riket. Det finnes ingen tacksammare jordmän för samhällsupplösande läror och arbete än en inre splittring i nationen, där parti står mot parti. Det är nu år 1907, och det är ingen stor heder för Sverige, att hundratusental myndiga svenska män, af hvilka samhället kräfver den största uppoffring, en människa kan gifva, då fosterlandet är i fara, ännu sakna politisk rösträtt. Men icke allenast dessa, som icke ha rösträtt, fordra, att rösträttsfrågan nu må lösas, utan äfven de, som äga rösträtt, fordra detsamma, ja, alla partier fordra det. Rösträttsfrågan är öfvermogen, och därför att den så är,

Om utsträckning af den politiska rösträtten o. m.

(Forts.)

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

är hon också svår och förenad med faror. Vi böra därför icke sluta ögonen till för dessa förhållanden, utan nu införa allmän rösträtt med proportionella val.

Man säger visserligen, och det har upprepats under debatten i denna kammare: huru långt i eftergifter skola vi gå för att få rösträttsfrågan löst? Jag svarar: man bör gå just och jämnt så långt i eftergifter, att det finnes utsikt för att vid de blifvande valen folket går med på hvad vi nu besluta. Hvad tjänar det till att arbeta med denna fråga och sträfva för dess lösning, om vi icke kunna få landet med oss, när det blir nya val? Allt vårt arbete är då fruktlöst och fåfängt. Och efter mitt förmenande finnas icke flera än två förslag, som hafva utsikt att draga nationen med sig. Det ena förslaget är det med majoritetsval i enmansvalkretsar och det andra utskottets eller Kungl. Maj:ts, hvilket i stort sedt är detsamma, med tillägg af herr Daniel Perssons i Tällberg ändringsförslag till större eller mindre del. Endast dessa två förslag hafva, för så vitt jag kan bedöma ställningen i landet, någon utsikt att vinna framgång vid de blifvande valen. Men det förstnämnda förslaget, det är af den beskaffenhet och behäftadt med sådana brister, att, utom det att det är orättvist — ty de nuvarande valmännen skulle nära nog uteslutas från allt inflytande vid de nya valen — utom detta skulle den mycket sannolika följden af den allmänna rösträtts införande i enmansvalkretsar med majoritetsval blifva en nästan homogent radikal-socialistisk Andra Kammare. Men när jag säger homogen, så menar jag därmed icke, att hvarenda en skulle blifva af den färgen, utan jag menar ett så stort antal ledamöter, att de skulle behärska budgeten i alla anslagsfrågor. Men den, som ensam har makten öfver budgeten, den har all makt, och har den det icke, så tager den det inom kort. Därför torde icke detta förslag hafva stora sympatier i Första Kammaren. Och jag frågar herrarne: inför denna makt, hurudan skall Första Kammarrens ställning blifva, och hvad skall den utöfva för inflytande?

Man har nu visserligen sagt, att penningvärdet har sjunkit och att en ändring i census skulle medföra olyckor för riket. Jag tror icke, att så kommer att ske. Det är med den nuvarande tiden vi måste räkna och icke med tiden för 40—50 år sedan. Det finnes andra värden än penningen, det finnes värden, som hafva stigit under dessa årtionden; det är de demokratiska värdena. Och är det nu så, att den svenska nationen påfordrar en sänkning af valbarhetsstrecket — så må det ju också ske.

Man har här utslungat stora ord och bälstora fraser om enkammersystem och själfmord och dylikt. Men sådant är icke något annat än uttryck af svaghet, och de användas ju vanligen i brist på sakskäl. Jag kan icke inse, att det blir ett enkammersystem, så länge vi hafva kvar landstingen som valkorporationer och åldersstrecket för Första Kammaren och kammarrens likställighet. Och här är ju icke fråga om borttagande af census, utan om sänkning däraf till 50,000 kr. fastighetsvärde

och 3,000 kr. årsinkomst. Dessutom gäller det nu att häfda den rättvisans stora grundsats, som ligger i de proportionella valen.

På dessa grunder, i korthet antydda, är det, som jag sluter mig till reservationen i den förhoppning och med den förvissning, att rösträttsfrågan må lösas vid innevarande års riksdag och icke längre gifva anledning till de förödande strider, som gnaga på landets lifstrådar. Jag yrkar bifall till reservationen.

Om utsträckning af den politiska rösträtten m. m.

(Forts.)

Herr Wallenberg: Herr greve och talman, mina herrar! Äfven jag skall be att få deltaga i den öppna votering, som sedan i går förmiddag försiggår i denna kammare. Jag skall sålunda be att få precisera min ståndpunkt i rösträttsfrågan.

Jag vill då säga, att jag har förgäfves sökt att värma mig, att finna något slags entusiasm för det rösträttsspel, som försiggår här i landet sedan åtskilliga år tillbaka. Och hvarför? Jo, därför att frågan har uppkonstruerats öfver de dimensioner, den i verkligheten har. Den siste ärade talaren sade, att denna fråga »gnager på landets lifsrot». Jag tror, att vi börja på att blifva mindre förståndiga. Han sade vidare, att här användas bålstora ord. Ja, det är rätt; *ord* och *ord* och *ord*, det hafva vi använt, men ännu i denna dag hafva vi icke kommit till handling.

Jag kan vidare icke värma mig vid denna fråga, därför att argumenteringen är öfverdrifven och inkonsekvent. Det säges, att svenska folket lefver under betryck. Det är icke sant. Jag har sett en god del af världen, mine herrar, och det finnes i min tanke intet folk, som har det så väl ställdt som det svenska folket; det finnes intet land, som har det så väl ställdt som Sverige. Man gör sig ingalunda skyldig till öfverdrift, vi äro äfven inkonsekventa. För några dagar sedan sattes här i fråga, att vi skulle ställa en kategori af våra landsmän under förmyndare, därför att de icke hade tillräcklig karaktärsfasthet för att låta bli rusdryckerna. I dag åter säga vi, att samma kategori är tillräckligt mogen för att taga landets lagstiftning om hand. Detta är inkonsekvent.

Herrarne skola emellertid icke ett ögonblick tro, att jag, därför att jag framhåller detta, icke är en vän till en rösträttsreform eller att jag icke är tillräckligt framsynt för att se, att vi icke kunna stå kvar på den gamla grunden. Jag skulle hafva önskat, att denna kammare i fjor hade tagit det Staaffska förslaget med den modifikation, som här framställdes i motion af herr Montgomery m. fl. Tyvärr gjorde kammaren icke detta, och till följd däraf har Kungl. Maj:ts förslag i år framkommit. Det stökar igenom våra kommunala och politiska författningar utan att egentligen bringa reda och ordning någonstädes. Jag skulle emellertid äfven hafva gått med på detta, men så kom det Tällbergska förslaget, och då föll rösträttsfrågan från det sublima, mine herrar! Nu har det blifvit fråga om något helt annat. Det är icke längre den allmänna rösträtten det gäller,

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

(Forts.)

utan det är Första Kammarens vara eller icke vara, det är frågan för dagen.

En ärad, mycket framstående talare på stockholmsbanken har sagt, att han anser, att arfvodet vore en gifven konsekvens af Kungl. Maj:ts förslag. Han sade vidare: man skall tänka en tanke ut. Hvarför gjorde då den ärade talaren icke det? Jag skall göra det i hans ställe; tanken är denna: Ni voterar här för arfvode i dag, sedermera kompromissas det till censusedsättning i morgon. Det är tanken tänkt ut, och konsekvensen är afskaffande af Första Kammaren. Jag är icke med om detta. Jag går med på allmän rösträtt, ty jag är icke rädd för vänstern, icke för duktiga karlar, men jag är rädd för småsintheten, kortsyntheten och okunnigheten.

Här är den gamla historien om Loke, Höder och Balder. Jag vill icke fördela rollerna mellan Loke och Höder, men jag är fullkomligt säker på att Första Kammaren kommer att dela Balders öde, om herrarna ställa så till, att vi i kompromissen måste taga båda de Tällbergska villkoren.

Friherre Lagerbring: Herr talman, mine herrar! Det var stolta ord, som klingade oss till mötes från Första-kammarledamöters läppar, när frågan förelåg till behandling vid 1906 års riksdag. »Rör icke vid Första Kammaren» — hette det då, i synnerhet vid början af riksdagen — »rösträttsfrågan afser Andra Kammaren, men lösningen af frågan skall ske efter högerns anvisning och genom en af högern skapad och tillsatt regering.» Anvisningen skedde visserligen redan i dubbelproportionalismens tecken, men den förändring, som Första Kammaren därigenom skulle undergå, den betecknades man och man emellan såsom en skenreform. Huru ser det ut i dag, mine herrar, ett år därefter? Högern, som skulle draga rösträttslasset uppför backen, har själf råkat i en utförsbacke, utför hvilken färden på sista tiden har gått, man kan säga med nästan svindlande fart. Det gamla lösenordet: »rör icke vid Första Kammaren!» — det är utbytt mot: »Kammaren är gjord att offras opp», om den också till någon del »kan räddas af en bonde», såsom somliga tänka. Och frågar man då: hvad är anledningen till att man äfven inom kammaren framställer förslag om kammarens fullständiga omstöpning genom arfvodens införande, så får man det svaret, som man så många gånger har hört under dagens debatt: det dubbelproportionalistiska valsättet kräfver oundgängligen såsom en konsekvens arfvodens införande. Jag tillåter mig då fråga, huru det kunnat komma sig, att den konsekvensen blifvit så sent upptäckt. Icke ett ord förekommer därom i konstitutionsutskottets betänkande i fjor; icke ett ord i den presskampanj, som har pågått hela vintern; icke ett ord i regeringens förslag. Icke ens när herr Olsson i Viken i mars månad väckte sin motion upptäcktes denna konsekvens.

Emellertid inträffade det efter någon tid, att herr Persson i Tällberg jämte fyra andra ledamöter väckte sin föreliggande

motion. Då skedde konsekvensens stora upptäckt; då fick man öfverallt klart för sig, att nu fordras det arfvoden. Jag säger som friherre Akerhielm, att jag har svårt att förstå, hvarför konsekvensen upptäcktes just då, men jag tror mig dock kunna se ett skäl, och skälet är väl sannolikt det, att genom dessa fem röster, som då förklarade sig gå öfver, såg man en möjlighet till frågans lösning.

Jag klandrar ingalunda dem, som äro vänner af detta dubbelproportionalistiska system, för att de göra allt för att få frågan löst efter sina åsikter, och jag säger därför, att jag förstår, huru de kommit att ställa sig på denna ståndpunkt. Men jag har svårare att förstå dem, när de säga, att det beslut, som Första Kammaren nu i dag går att fatta, det är dock icke det sista beslutet. Man måste gå längre. De erkänna själfva, att vi stå inför en kompromiss, och då förvånar det mig, att man, när man står inför en sådan eventualitet, vill börja med att ställa sig midt upp i en af motståndarnes egna positioner. Det förefaller mig nästan vara detsamma som att vapenlös springa in i fiendens läger.

Man frågar efter skälen till att vi skola göra äfven denna uppoftning, och det svaras då: »man måste sträcka ut brodershanden till Andra Kammaren». Men man tillägger: »handen får icke vara tom, det måste vara förning i den, eljest kan handen blifva afvisad». Jag känner icke Andra Kammarens ställning till denna fråga, men det skulle förvåna mig, om kammaren, därest den på allvar vill en uppgörelse på den grundval, hvarpå regeringens förslag är byggdt, verkligen skulle fordra så beskaffade beslut af Första Kammaren. Det är detsamma som att Andra Kammaren hädanefter icke allenast skall bestämma öfver, utan äfven rent af *formulera* Första Kammarens beslut.

Ja, mine herrar, det är ett uttryck, som man i dessa dagar ofta sett användas såsom betecknande för situationen, och det uttrycket lyder: »allting flyter». Det uttrycket kan måhända vara riktigt, men jag tror, att det fordras ett litet tillägg, sålunda formuleradt: »allting flyter med undantag af Första Kammaren, som befinner sig i ett ohjälpligt sjunkande tillstånd».

Det är nu mer än 40 år, som den stolta farkost, på hvars vimpel man läser namnet *Riksdagens Första Kammare*, seglat fram öfver den svenska politikens stundom ganska upprörda haf. Många stormar har den ridit ut, många blindskär, många svåra situationer har den klarat, men nu tyckes man tillämna den det ödet att blifva borrhärd i sank af sin egen besättning. Till det dådet, mine herrar, vare sig förslaget framställes af någon af de egna besättningsmännen eller af främmande fribytare, kan jag aldrig lämna min hand och min medverkan.

Jag vill till slut här endast offentligen tillkännagifva, att min personliga ställning i rösträttsfrågan sammanfaller med de åsikter, som blifvit uttalade af friherre De Geer dels i hans

(Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m. (Forts.))

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.

reservation och dels i det anförande, som han höll under gårdagens debatt.

(Forts.)

Häri instämde herr *Cedercrantz*.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats:

1:o) att det af utskottet framställda grundlagsändringsförslag skulle antagas att hvila för vidare grundlagsenlig behandling;

2:o) att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling skulle antagas det grundlagsändringsförslag, som framstälts i den af herr Olof Jonsson m. fl. vid punkten 1 af förevarande utlåtande afgifna reservation;

3:o) att det grundlagsändringsförslag, som framstälts i den af herr K. Staaff m. fl. väckta motionen n:o 203 i Andra Kam-maren, skulle antagas såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling; samt

4:o) att ifrågavarande grundlagsändringsförslag skulle förkastas.

Härefter gjorde herr talmannen till en början proposition därpå, att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling skulle antagas det af utskottet i föreliggande utlåtande framställda grund-lagsändringsförslag, samt vidare proposition därpå, att samma förslag skulle förkastas.

Herr talmannen förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antager det af första särskilda utskottet i utlåtande n:o 3 framställda grundlagsändringsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas ifrågavarande förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 80.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först därpå att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling skulle antagas det grundlagsändringsförslag, som framstälts i den af herr Olof Jonsson m. fl. vid punkten 1 af förevarande utlåtande afgifna reservation, samt vidare därpå att ifrågavarande förslag skulle förkastas; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Om utsträckning af den politiska röst-rätten m. m.
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antager det grundlagsändringsförslag, som framstälts i den af herr Olof Jonsson m. fl. vid punkten 1 af första särskilda utskottets utlåtande n:o 3 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas ifrågavarande förslag.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 52.

Därefter gjordes propositioner, först därpå att det grundlagsändringsförslag, som framstälts i den af herr K. Staaff m. fl. väckta motionen n:o 203 i Andra Kammaren skulle antagas såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling, samt vidare därpå att ifrågavarande förslag skulle förkastas; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid sedermera gjord proposition beträffande utskottets hemställan i punkten 3 mom. a), c)—g) samt i)—p) bifölls denna hemställan i hvad den ej kunde anses besvarad genom kammarens beslut vid behandlingen af punkten 1.

På framställning af herr talmannen beslöts, att den fortsatta handläggningen af föreliggande utlåtande äfvensom behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Herr *Cederberg* afgaf en motion, n:o 83, i anledning af Kungl. Maj:ts och enskilde motionärers förslag om anläggande af järnväg från norra stambanan till Piteå.

Motionen föredrogs och hänvisades till statsutskottet.

Kammaren åtskildes kl. 4,02 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.